

**მცირე გრანტების პროგრამის
მე-7 სამუშაო ფაზის სტრატეგიული მიმართულებები
საქართველოში**

თბილისი, 2020 წ.

ინგლისური აბრევიატურების განმარტებები

AMR – მონიტორინგის ყოველწლიური ანგარიში

BMZ – გერმანიის ეკონომიკის და განვითარების ფედერალური სამინისტრო

CBD – კონვენცია ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ

CNF – კავკასიის ბუნების ფონდი

CPMT – გლობალური პროგრამის ცენტრალური მართვის ჯგუფი

GEF – გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდი

GIZ – გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოება

IUCN – ბუნების დაცვის საერთაშორისო გაერთიანება

NEAP – საქართველოს გარემოს დაცვის მოქმედებათა ეროვნული პროგრამა

UNCCD – გაეროს კონვენცია გაუდაბნოებასთან ბრძოლის შესახებ

UNDP – გაეროს განვითარების პროგრამა

UNFCCC – გაეროს კლიმატის ცვლილების შესახებ ჩარჩო-კონვენცია

USAID – ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტო

WWF – ბუნების მსოფლიო ფონდი

შინაარსი

1	პროგრამის შესახებ.....	4
2	შეჯამება: ძირითადი შედეგები და მიღწევები.....	4
3	ქვეყნის პრიორიტეტები და სტრატეგიული მიმართულებები	7
3.1	კავშირი ეროვნულ პრიორიტეტებთან	7
3.2	ხარვეზები და შესაძლებლობები	8
3.3	მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 სამუშაო ფაზის სტრატეგიული პრიორიტეტები. 8	
4	მე-7 სამუშაო ფაზის პრიორიტეტული ღანდშაფტები და სტრატეგიული ინიციატივები 17	
4.1	გრანტების გაცემა პრიორიტეტულ სახმელეთო/საზღვაო ღანდშაფტებში.....	17
4.2	გრანტების გაცემა პრიორიტეტულ ღანდშაფტებს გარეთ.....	24
5	კომუნიკაციის გეგმა.....	29
6	რესურსების მობილიზაციისა და პარტნიორობის გეგმა.....	31
6.1	მოძიებული და დაგეგმილი ფულადი სახსრები და არამონეტარული თანადაფინანსება.....	31
6.2	თანადაფინანსების შესაძლებლობები.....	31
7	გრანტების გაცემა, სხვა საქმიანობები და პარტნიორობის შესაძლებლობები.....	32
8	რისკების მართვის გეგმა	33
9	მონიტორინგისა და შეფასების გეგმა	34
9.1	მონიტორინგის მიდგომები პროექტებისა და ქვეყნის დონეზე	34
9.2	მცირე გრანტების პროგრამის შედეგების ჩარჩო	40

ფინანსები მე-7 სამუშაო ფაზისთვის – მცირე გრანტების პროგრამა (აშშ დოლარებში)

მცირე გრანტების პროგრამის საერთო საგრანტო ფონდი 2012 წლიდან დღემდე:	1,737,151 აშშ დოლარი
მე-7 სამუშაო ფაზის ძირითადი საბიუჯეტო ფონდი:	500,000 აშშ დოლარი
მე-7 სამუშაო ფაზის ბიუჯეტი GEF STAR-დან (System for Transparent Allocation of Resources):	0 აშშ დოლარი
სხვა ფონდები (მომიებული)	0 აშშ დოლარი
სხვა ფონდები (მოსალოდნელი/მოსაძიებელი)	0 აშშ დოლარი

1 პროგრამის შესახებ

გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის (GEF) მცირე გრანტების პროგრამა (SGP) არის ფონდის კორპორაციული პროგრამა, რომელსაც ახორციელებს გაეროს განვითარების პროგრამა (UNDP). მისი სამუშაო ფაზების სტრატეგიები სრულად შეესაბამება GEF-ისა და თანადამფინანსებელი პარტნიორი ორგანიზაციების სამუშაო ფაზებს, რის შედეგადაც იქმნება გლობალურ გარემოსდაცვით და მდგრადი განვითარების პრობლემატიკაზე ორიენტირებული ინოვაციური, ინკლუზიური და ეფექტიანი პროექტების გლობალური პორტფოლიო.

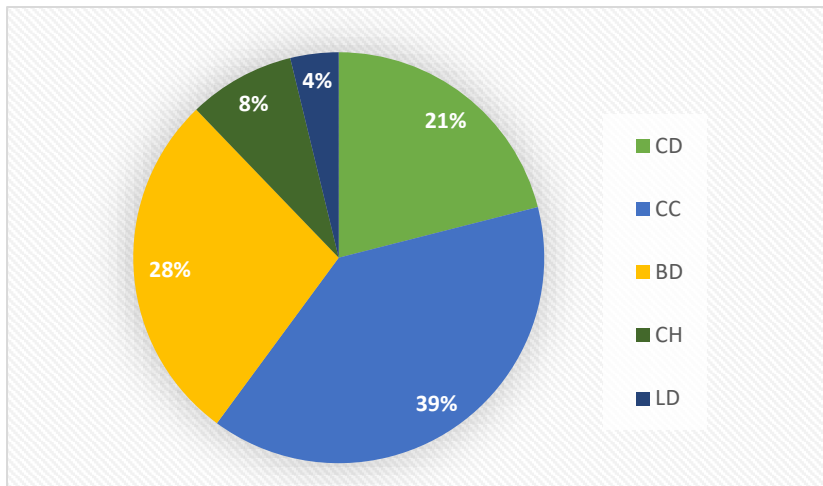
სამოქალაქო საზოგადოებისა და სათემო ორგანიზაციების, ქალთა ჯგუფების, ადგილობრივი მოსახლეობის, ახალგაზრდების და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების აქტიურობითა და ჩართულობით ადგილობრივ დონეზე ყალიბდება დაინტერესებულ პირთა მრავალმხრივი გაერთიანებები, გლობალური გარემოსდაცვითი ეფექტის მისაღებად და GEF-7-ის პროგრამის მიმართულებებში, გაეროს განვითარების პროგრამის სტრატეგიული გეგმა 2018-2021-ისა და ეროვნული პრიორიტეტების განხორციელებაში წვლილის შესატანად, რათა შესრულდეს გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნები და სხვა საერთაშორისო ვალდებულებები.

133-ზე მეტ ქვეყანაში მიღებულ 26-წლიან წარმატებულ გამოცდილებაზე დაყრდნობით, მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 სამუშაო ფაზა მიზნად ისახავს „წახალისოს და მხარი დაუჭიროს ინოვაციურ, ინკლუზიურ და მხარდ ინიციატივებს, ასევე, მრავალი დაინტერესებული მხარის პარტნიორობას ადგილობრივ დონეზე, რათა გადაწყდეს გლობალური ეკოლოგიური პრობლემები სახმელეთო თუ საზღვაო პრიორიტეტულ ლანდშაფტებში“.

2 შეჯამება: ძირითადი შედეგები და მიღწევები

მცირე გრანტების პროგრამა (SGP) საქართველოში ოფიციალურად 2012 წლის ნოემბერში დაიწყო, მას შემდეგ, რაც დაინიშნა პროგრამის ეროვნული კოორდინატორი. 2013 წელს შეიქმნა ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭო, შემუშავდა და დამტკიცდა GEF-ის მე-5

სამუშაო ფაზის ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგია. 2017 წელს დამტკიცდა მე-6 სამუშაო ფაზა და პროგრამა გაგრძელდა. საქართველოს მცირე გრანტების პროგრამის მე-6 სამუშაო ფაზისთვის CORE-ის და STAR-ის ფონდებიდან გამოიყო 987 151 აშშ დოლარი და დაფინანსდა 39 საგრანტო პროექტი, მცირე გრანტების პროგრამის ყველა თემატური მიმართულებით (იხ. დიაგრამა #1). მე-5 და მე-6 სამუშაო ფაზებში მცირე გრანტების პროგრამამ 1 737 151 აშშ დოლარის საერთო ღირებულების 72 საგრანტო პროექტი დააფინანსა.

დიაგრამა #1. მთლიანი ბიუჯეტის განაწილება თემატური მიმართულებების მიხედვით (CC – კლიმატის ცვლილება; BD – ბიომრავალფეროვნება; CD – შესაძლებლობების განვითარება; LD – ნიადაგის დეგრადაცია; CH – სახიფათო ქიმიკატები; IW – საერთაშორისო წყლები).

საქართველოს მცირე გრანტების პროგრამის მე-6 სამუშაო ფაზის დროს მოზიდული იყო 1 240 788 აშშ დოლარზე მეტი თანადაფინანსება, 758 156 აშშ დოლარის ოდენობის ფულადი სახსრების ჩათვლით, სხვადასხვა საერთაშორისო დონორისგან, კერძო სექტორიდან და ადგილობრივი მმართველობიდან. მთლიანობაში, მე-5 და მე-6 სამუშაო ფაზების თანადაფინანსებამ შეადგინა 2 164 442 აშშ დოლარი, რაც მოიცავდა 1 166 620 აშშ დოლარის ფულად სახსრებს ისეთი წყაროებიდან, როგორიცაა: საერთაშორისო დონორები, კერძო სექტორი და ადგილობრივი ხელისუფლება.

საქართველოში მცირე გრანტების პროგრამის მე-6 ფაზის ფარგლებში დაფინანსებულ პროექტებს ჰქონდა კონკრეტული წარმატება, რამაც სარგებელი მოუტანა გლობალურ გარემოსდაცვით საქმეს და თავისი წვლილი შეიტანა GEF-ის მანდატის შესრულებაში; უმრავლესობა – 11 პროექტი, ანუ პროექტების საერთო რაოდენობის 34%, რომელთა ჯამურმა ღირებულებამ შეადგინა პროგრამის საერთო ბიუჯეტის 39%, კლიმატის ცვლილების სფეროს ეხებოდა. პროექტების თემატიკა იყო: ა) ნახშირბადის ენერგოეფექტური ტექნოლოგიებისა და განახლებადი ენერგიის წყაროების დანერგვა (მაგალითად, მზის ენერგია და ბიომასა), ბ) ცნობიერების ამაღლება კლიმატის ცვლილების და დაბალნახშირბადიანი ენერგოტექნოლოგიების შესახებ, გ) „მწვანე ბიბლიოთეკების“

დანერგვა გარემოს დაცვის საკითხებში გასათვითცნობიერებლად და მთავრობასა და საზოგადოებას შორის დიალოგის პლატფორმის ხელშეწყობა. როგორც ინოვაციური პროექტი, განსაკუთრებით აღსანიშნავია „აპი სახლი“ – ფუტკრის თერაპიის პირველი მოდელი საქართველოში და ენერგოეფექტური მრავალფუნქციური შენობა, რომელიც იყენებს დაბალი ნახშირბადის ენერგიის წყაროებს.

გამოყოფილი თანხების მიხედვით (28%), მეორე დიდი სფერო იყო ბიომრავალფეროვნება. დაფინანსებული პროექტების მიმართულებები იყო: საქართველოს ენდემური სახეობების კონსერვაცია და მდგრადი გამოყენება, ეკოტურიზმის განვითარება, საზოგადოებრივი კონსერვაციული ქმედებების მხარდაჭერა და სოფლის თემების გაძლიერება, საზღვაო აკვაკულტურის განვითარება, განათლების შესაძლებლობების შექმნა სოფლად მცხოვრები ადგილობრივი მოსახლეობისთვის.

ერთ-ერთი ყველაზე კარგი მაგალითი იყო ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიის საინფორმაციო ცენტრის განახლება, იქ ბაზრისა და საბანაკე სივრცის მოწყობა, რაც ადგილობრივი მოსახლეობისთვის დამატებითი შემოსავლისა და ბუნების დაცვის საქმიანობაში უფრო აქტიურად ჩართვის წასახალისებლად გაკეთდა. ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიებისთვის შემუშავდა ნარჩენების მართვის გეგმა და შერჩეულ ადგილებში განხორციელდა რამდენიმე სათემო ინიციატივა, რომლებიც მიზნად ისახავდა საოჯახო/მუნიციპალური ნარჩენების ღიად დაწვის პრაქტიკის შემცირებას/აღმოფხვრას და მასთან დაკავშირებული მდგრადი ორგანული დამაბინძურებლების არაგანზრახ ემისიას. ასევე დაფინანსდა მიწის მდგრადი მართვის საკითხებზე ორიენტირებული პროექტები, რომელთა დახმარებითაც მაღალმთიან რაიონებში მცხოვრები თემებისთვის მეტი სამოვარი გახდა ხელმისაწვდომი და წახალისდა თემისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ერთობლივი ქმედებებით ეროზირებული ფერდობების მდგრადი მართვა. გარკვეული რაოდენობის პროექტები შერჩეული ადგილების გარეთაც განხორციელდა. ისინი ძირითადად მოიცავდა ადგილობრივ თემებსა და ხელისუფლებას შორის დიალოგის პლატფორმის ჩამოყალიბებას. მათ შორის ყველაზე გამორჩეული იყო ჭიათურის მუნიციპალიტეტის გარემოსდაცვითი სამოქმედო გეგმის შექმნა, რომელიც მოგვიანებით ადგილობრივმა ხელისუფლებამ ოფიციალურადაც დაამტკიცა.

დაფინანსებული პროექტების 48%-ს ხელმძღვანელობდნენ ქალები, ხოლო 19 პროექტი ითვალისწინებდა ახალგაზრდების ჩართულობას. ამ პროექტების საშუალებით მცირე გრანტების პროგრამამ წვლილი შეიტანა ქალების, ახალგაზრდების და მცირე სათემო ორგანიზაციების შესაძლებლობების გაძლიერებაში. დამატებით, მცირე გრანტების პროგრამამ წამოიწყო სოციალური ჩართულობის ინოვაციური პროგრამა (Innovation Program On Social Inclusion), რომელიც მიმართულია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების მონაწილეობაზე კლიმატის ცვლილებასთან ადაპტაციის ღონისძიებებში, რაც ეხმარება როგორც გარემოსდაცვით, ისე სოციალურ საკითხებს.

3 ქვეყნის პრიორიტეტები და სტრატეგიული მიმართულებები

3.1 კავშირი ეროვნულ პრიორიტეტებთან

საქართველოს რატიფიცირებული აქვს სამივე „რიოს კონვენცია“ და სხვა შესაბამისი შეთანხმებები, რომლებიც პირდაპირ ან ირიბად უკავშირდება GEF-ის სტრატეგიულ პრიორიტეტებს (იხ. ცხრილი #1.)

ცხრილი #1. პროგრამასთან დაკავშირებული კონვენციები და ეროვნული/რეგიონული გეგმები ან პროგრამები.

რიოს კონვენციები და ეროვნული სტრატეგიული გეგმები	რატიფიკაციის/დასრულების თარიღი
კონვენცია ბიომრავალფეროვნების შესახებ	1994
გაეროს ჩარჩო-კონვენცია კლიმატის ცვლილების შესახებ	1994
შავი ზღვის დაბინძურებისგან დაცვის კონვენცია	1994
შავი ზღვის რეაბილიტაციისა და დაცვის სტრატეგიული სამოქმედო გეგმა	1996
გაეროს კონვენცია გაუდაზნოებასთან ბრძოლის შესახებ	1999
საქართველოს პირველი, მეორე და მესამე ეროვნული შეტყობინებები კლიმატის ცვლილების ჩარჩო-კონვენციის მიმართ	პირველი ეროვნული შეტყობინება - 1999 მეორე ეროვნული შეტყობინება - 2009 მესამე ეროვნული შეტყობინება - 2016
კავკასიის ეკორეგიონალური გეგმა	2000
ორპუსის კონვენცია	2001
GEF-ის ეროვნული შესაძლებლობების თვითშეფასება (NCSA)	2002
სტოკჰოლმის კონვენცია მდგრადი ორგანული დამაბინძურებლების შესახებ	2007
ბერნის კონვენცია	2009
ხმელეთზე განლაგებული წყაროებისა და საქმიანობებისგან შავი ზღვის საზღვაო გარემოს დაცვის შესახებ ოქმი	2009
შავი ზღვის დაბინძურებისგან დაცვის კონვენციის შავი ზღვის ბიომრავალფეროვნებისა და ლანდშაფტების შენარჩუნების შესახებ ოქმი	2009
შავი ზღვის რეაბილიტაციისა და დაცვის სტრატეგიული სამოქმედო გეგმა	2009
გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო-კონვენციის ეროვნულ დონეზე მისაღები შესაბამისი შემარბილებელი ქმედებები (NAMA)	2010

საქართველოს გარემოს დაცვის მოქმედებათა ეროვნული პროგრამა 2012-2016	2012
მინამატას კონვენცია ვერცხლისწყლის შესახებ	2013
გაეროს გაუდაბნობასთან ბრძოლის მოქმედებათა ეროვნული პროგრამა	2014
ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა	2014-2020
საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია „საქართველო 2020“	2014
გაეროს 2030 წლის მდგრადი განვითარების მიზნები	2015
ნებაყოფლობითი ეროვნული შეფასებები/მიმოხილვები გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნებისთვის	2015
მთავრობის პროგრამა „ძლიერი, დემოკრატიული, ერთიანი საქართველოსთვის“	2015
საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგია (2015-2020)	2015
ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია	2016
ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილი პარიზის შეთანხმებისთვის	2017

3.2 ხარვეზები და შესაძლებლობები

სამოქალაქო საზოგადოების ჩართულობა უმნიშვნელოვანესია რიოს კონვენციებისა და შესაბამისი ეროვნული გეგმების ეროვნულ და ადგილობრივ დონეზე წარმატებით განსახორციელებლად. 2014-2020 წწ. ბიომრავალფეროვნების ეროვნულ სტრატეგიასა და მოქმედებათა გეგმაში და სხვა სტრატეგიულ დოკუმენტებში განსაზღვრული ქმედებების განხორციელება პირდაპირ დამოკიდებულია არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და ადგილობრივი თემების აქტიურ ჩართულობაზე. მოსახლეობის ჩართულობის მნიშვნელობას ათვითცნობიერებენ საზოგადოების ყველა სეგმენტში, მათ შორის, ადგილობრივი თუ ცენტრალური მმართველობის პასუხისმგებელი პირები. მიუხედავად იმისა, რომ გადაწყვეტილებების მიღებასა და მართვაში საზოგადოების ჩართულობის შესაძლებლობები იზრდება, ფართო საზოგადოებისა და, განსაკუთრებით, ადგილობრივი თემების ინტერესი ამ საკითხების მიმართ ჯერ კიდევ დაბალია. აუცილებელია ადგილობრივი თემებისა და სპეციფიკური ჯგუფების (მაგ., ქალების) გაძლიერება, რათა ისინი უფრო მეტად ჩაერთონ ადგილობრივი და გლობალური გარემოსდაცვითი მიზნების მიღწევაში.

3.3 მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 სამუშაო ფაზის სტრატეგიული პრიორიტეტები

ქვემოთ, ცხრილში, წარმოდგენილია საქართველოს მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 ფაზის პრიორიტეტები, რომლებიც შერჩეულია გლობალური სტრატეგიული ინიციატივების მიხედვით და ეფუძნება ქვეყნის საჭიროებებსა და შესაძლებლობებს; ასევე მითითებულია სტრატეგიული ინიციატივების GEF-თან, UNDP-ის ადგილობრივ

წარმომადგენლობასთან, სამთავრობო ფონდებთან და სხვა დონორ/არასამთავრობო ორგანიზაციებთან და პროგრამებთან თავსებადობა, თანამოქმედების, თანამშრომლობისა და თანადაფინანსების პოტენციალი.

ცხრილი #2. მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 ფაზის გლობალური, სტრატეგიული ინიციატივების და ქვეყნის პროგრამის პრიორიტეტები/პროექტები/პროგრამები

1	2	3
<p>მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 ფაზის გლობალური, სტრატეგიული ინიციატივები</p>	<p>ქვეყნის მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 ფაზის პრიორიტეტები (აირჩიეთ მარცხენა სვეტში მოცემული გლობალური პრიორიტეტებიდან; ზოგი მათგანი სავალდებულოა და უკვე გადმოტანილია)</p>	<p>ქვეყნის პროგრამის შესაბამისობა GEF-ის, UNDP-ის და სხვა პროექტებსა და პროგრამებთან (პროექტები/პროგრამები, რომლებთანაც შესაძლებელია თანამშრომლობა)</p>
<p>საფრთხის წინაშე მყოფი ეკოსისტემებისა და სახეობების კონსერვაცია თემების დახმარებით</p> <p>ძირითადი ამოცანები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • დაცული ტერიტორიების მართვის ეფექტურობის გაზრდა ადგილობრივი მოსახლეობის გაზრდილი თანამონაწილეობით. • ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების ხელშემწყობი პრაქტიკისა და მიდგომების, მათ შორის, ლურჯი ეკონომიკის წახალისება სათემო ინიციატივებით (მაგ., სოფლის მეურნეობა, თევზჭერა, სატყეო მეურნეობა, ტურიზმი, ინფრასტრუქტურა და ა.შ.). • დაცვის სათემო ღონისძიებების გაძლიერება საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების დასაცავად. 	<ul style="list-style-type: none"> • დაცული ტერიტორიების მართვის ეფექტურობის გაუმჯობესება ადგილობრივი თემების ჩართულობის გაზრდით. • ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების ხელშემწყობი პრაქტიკისა და მიდგომების, მათ შორის, ლურჯი ეკონომიკის წახალისება სათემო ინიციატივებით (მაგ., სოფლის მეურნეობა, თევზჭერა, სატყეო მეურნეობა, ტურიზმი, ინფრასტრუქტურა და ა.შ.) • დაცვის სათემო ღონისძიებების გაძლიერება საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების დასაცავად. 	<ul style="list-style-type: none"> • ტრანსსასაზღვრო ერთობლივი სამდივნო სამხრეთ კავკასიაში (TJS) (ფაზა III) • შესაბამისი მხარე ქვეყნების მხარდაჭერა CBD-ის მე-6 ეროვნული მოხსენებისთვის (ევროპა, დსთ და მონღოლეთი) 2021-2030 (განმახორციელებელი სააგენტოები – გაეროს გარემოს დაცვის პროგრამა/ აღმასრულებელი სააგენტოები – მონაწილე ქვეყნების გარემოს დაცვის სამინისტროები) • IUCN-ის მწვანე ნუსხაში გაწევრიანება – IUCN/გერმანიის მთავრობა • საქართველოს დაცული ტერიტორიების ფინანსური მდგრადობის გაძლიერება (UNDP/GEF) • კავკასიის ეკოკორიდორების

		<p>ფონდი (ECF) პარტნიორობა არსებული ლანდშაფტებისთვის – WWF / BMZ</p>
<p>მდგრადი სოფლის მეურნეობა და მეთევზეობა და სურსათის უსაფრთხოება</p> <ul style="list-style-type: none"> სურსათის წარმოებისა და ღირებულებათა ჯაჭვის ეფექტურობის გაზრდა, მათ შორის, მოწყვლად ეკოსისტემებში (მთები, მცირე კუნძულოვანი განვითარებადი სახელმწიფოები და სხვ.). მოსახლეობის საარსებო პირობების გაუმჯობესება და შემოსავლის წყაროების მრავალფეროვნების გაზრდა. გაუტყეურების გამომწვევი კომპონენტების ამოღება მომარაგების ჯაჭვიდან და დეგრადირებული ნიადაგების აღდგენის გაფართოება. 	<ul style="list-style-type: none"> მოსახლეობის საარსებო პირობების გაუმჯობესება და შემოსავლის წყაროების მრავალფეროვნების გაზრდა. გაუტყეურების გამომწვევი კომპონენტების ამოღება მომარაგების ჯაჭვიდან და დეგრადირებული ნიადაგების აღდგენის გაფართოება. 	<ul style="list-style-type: none"> საქართველოში სოფლის მეურნეობის სექტორის გადლიერება (ERASIG) IFAD/GEF სურსათის ხარისხის უზრუნველყოფისა და უსაფრთხოების გაუმჯობესება საქართველოს რძის პროდუქტების სექტორის შესაძლებლობების გაზრდის გზით (FAO) GCP / GEO / 011 / EC ENPARDIII – საქართველოში სოფლის მეურნეობის სექტორის გაუმჯობესება – FAO Georgia განხორციელების პერიოდი: 2018 წლის იანვარი-2022 წლის ნოემბერი GCP/GEO/012/AUS - დაინტერესებული მხარეების შესაძლებლობების გადლიერება საქართველოში სოფლის მეურნეობის განვითარების 2015- 2020 წწ. სტრატეგიისა და საქართველოს სოფლის განვითარების სტრატეგიის 2017- 2020 წწ. განსახორციელებლად - FAO საქართველო; განხორციელების

		<p>პერიოდი: 2018 წლის დეკემბერი - 2022 წლის ნოემბერი</p> <ul style="list-style-type: none"> • GEF-ის მხარდაჭერა UNCCD 2018-ის ეროვნული ანგარიშების პროცესისთვის – Umbrella II • USAID – სოფლის მეურნეობის პროგრამა (CNFA) • USAID – ეკონომიკური უსაფრთხოების პროგრამა (სოფლის მეურნეობა და სოფლის ტურიზმის განვითარება მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში -ELKANA/ADA)
<p>დაბალნახშირბადიანი ენერგიის წყაროების ხელმისაწვდომობის თანასარგებელი</p> <ul style="list-style-type: none"> • პარიზის შეთანხმების და NDC-ის დოკუმენტის განხორციელების ხელშეწყობა. • განახლებადი და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიების ხელშეწყობა, რომლებიც უზრუნველყოფს სოციალურ-ეკონომიკურ სარგებელს და აუმჯობესებს მოსახლეობის ყოფას. • არაქსელური ენერგიის წყაროების ხელშეწყობა სასოფლო და ურბანულ ტერიტორიებზე. 	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებადი და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიების ხელშეწყობა, რომლებიც უზრუნველყოფს სოციალურ-ეკონომიკურ სარგებელს და აუმჯობესებს მოსახლეობის ყოფას. • არაქსელური ენერგიის წყაროების ხელშეწყობა სასოფლო და ურბანულ ტერიტორიებზე. 	<ul style="list-style-type: none"> • ბიომასის ენერგია და ტექნოლოგიები, როგორც მდგრადი ენერგეტიკული გადაწყვეტილებები საქართველოს მერების შეთანხმების ხელმოწერებისთვის (EEC Georgia /EU). • საქართველოში კლიმატთან ადაპტაციის შესაძლებლობების გაძლიერება (გაეროს განვითარების პროგრამა/ინიციატივა დაფინანსებულია მწვანე კლიმატის ფონდის (GCF), საქართველოს მთავრობისა და შვეიცარიის განვითარებისა და თანამშრომლობის

		<p>სააგენტოს (SDC) მიერ 2018-2025</p> <ul style="list-style-type: none"> • ინოვაციური დაფინანსების პილოტირება კლიმატთან ადაპტაციის ტექნოლოგიებისთვის საშუალო სიდიდის ქალაქებში (GEF). დამწერგავი სააგენტოები – გაეროს ინდუსტრიალი განვითარების ორგანიზაცია. აღმასრულებლები – კავშირის წევრები და/ან კლიმატის ტექნოლოგიური ცენტრისა და ქსელის (CTCN) კონსორციუმის პარტნიორები • საგზაო ტრანსპორტის ემისიების სტაბილიზაცია; საწვავის ეკონომიკის გლობალური ინიციატივების რეგიონალური დანერგვის დაფინანსების წყარო - GEF-ის ნდობის ფონდი • განმახორციელებელი სააგენტოები – გაეროს გარემოს დაცვის პროგრამა. აღმასრულებელი ორგანოები – FIA-ის ფონდი (GFEI-ის სამდივნო) • კლიმატთან ადაპტაციის შესაძლებლობების გაძლიერება სამხრეთ
--	--	--

		<p>კავკასიაში – EDA (შვეიცარიის საელჩო საქართველოში, პროექტის პარტნიორები, კონტრაქტის პარტნიორი)</p> <ul style="list-style-type: none"> • UNDP საქართველო (1&2 შედეგებისთვის) და მდგრადი კავკასია (რეგიონალური შედეგი 3), ჟენევის უნივერსიტეტის კონსორციუმი და არასამთავრობო ორგანიზაცია მდგრადი კავკასია. პროექტში საქართველოს კომპონენტს ახორციელებს გაეროს განვითარების პროგრამა, რომელიც თანადაფინანსებულია მწვანე კლიმატის ფონდის (GCF) და საქართველოს მთავრობის მიერ, 2017-2023 წლებში. • საქართველოს მეოთხე ეროვნული შეტყობინების და მეორე ორწლიანი ანგარიშის შემუშავება UNFCCC-ისთვის (BUR) – UNDP • EU4Climate • აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებში დაბალი ემისიისა და კლიმატის მდგრადი პოლიტიკის შემუშავება და განხორციელება –
--	--	---

		<p>გაეროს განვითარების პროგრამა</p> <ul style="list-style-type: none"> ორგანული სოფლის მეურნეობა და სოფლის ტურიზმის განვითარება მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში - CENN / ADA
<p>მდგრადი ურბანული გადაწყვეტილებების სტიმულირება</p> <ul style="list-style-type: none"> შესაძლებლობების გაზრდა თემზე დაფუძნებული, სოციალურად ინკლუზიური და ინტეგრირებული გადაწყვეტილებების, დაბალი ემისიისა და სტაბილური ურბანული განვითარებისთვის. ინოვაციური და სოციალურად ინკლუზიური, ურბანული გადაწყვეტილებების/ მიდგომების (ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის, ენერგიის, ტრანსპორტის, წყალგამყოფების დაცვის, ეკოსისტემური სერვისებისა და ბიომრავალფეროვნების ჩათვლით) წარმოჩენა. საჯარო/კერძო სექტორების თანამშრომლობის ხელშეწყობა მარგინალიზებული, ურბანული თემებისთვის (დასახლებებისთვის) დაბალნახშირბადიანი ენერგიის ხელმისაწვდომობისთვის. 	<ul style="list-style-type: none"> შესაძლებლობების გაზრდა თემზე დაფუძნებული, სოციალურად ინკლუზიური და ინტეგრირებული გადაწყვეტილებების, დაბალი ემისიისა და სტაბილური ურბანული განვითარებისთვის. ინოვაციური და სოციალურად ინკლუზიური, ურბანული გადაწყვეტილებების/მიდგომების (ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის, ენერგიის, ტრანსპორტის, წყალგამყოფების დაცვის, ეკოსისტემური სერვისებისა და ბიომრავალფეროვნების ჩათვლით) წარმოჩენა. საჯარო/კერძო სექტორების თანამშრომლობის ხელშეწყობა მარგინალიზებული, ურბანული თემებისთვის (დასახლებებისთვის) დაბალნახშირბადიანი ენერგიის ხელმისაწვდომობისთვის. 	<p>ინოვაციური დაფინანსების პილოტირება კლიმატთან ადაპტაციის ტექნოლოგიების დასანერგად საშუალო სიდიდის ქალაქებში (GEF).</p> <p>მწვანე ქალაქები: ინტეგრირებული მდგრადი ტრანსპორტი ბათუმსა და აჭარაში (UNDP)</p>
<p>სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების-მთავრობის-კერძო სექტორის პოლიტიკისა და დაგეგმვის დიალოგის პლატფორმები</p> <ul style="list-style-type: none"> საზოგადოების აზრის გათვალისწინებისა და მონაწილეობის ხელშეწყობა/გაზრდა გლობალურ და ეროვნულ პოლიტიკაში, გლობალური გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების საკითხების სტრატეგიულ დაგეგმვაში. 	<p>საზოგადოების აზრის გათვალისწინების ხელშეწყობა და მონაწილეობის გაზრდა გლობალურ და ეროვნულ პოლიტიკაში, გლობალური გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების საკითხების სტრატეგიულ დაგეგმვაში.</p>	<ul style="list-style-type: none"> UNIDO-ს რესურსეფექტური და სუფთა წარმოების რეგიონალური პროგრამა (RECP) რეგიონული და ადგილობრივი განვითარების ხელშეწყობა საქართველოში – UNDP – 2018-2021

განვითარების საკითხების სტრატეგიულ დაგეგმვაში.		შვეიცარიის თანამშრომლობის ოფისი
<p>სოციალური ინკლუზიის გაძლიერება</p> <p><i>ფოკუსი:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • დასახული ინიციატივების ხელშეწყობა • სოციალური ინკლუზიის უზრუნველყოფა ყველა პროექტში (მაგ., ქალები/გოგონები, ადგილობრივი მოსახლეობა, ახალგაზრდები და შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები) 	<ul style="list-style-type: none"> • დასახული ინიციატივების ხელშეწყობა • სოციალური ინკლუზიის უზრუნველყოფა ყველა პროექტში 	<ul style="list-style-type: none"> • მეტი ინკლუზიური დასაქმების ბაზარი ქალებისთვის სამხრეთ კავკასიაში – EDA (01.11.2017 - 31.07.2021) • ადამიანის უფლებები ყველასთვის – UNDP • საქართველოში გენდერული თანასწორობა, გაეროსა და შვედეთის მთავრობის ერთობლივი პროგრამა 2015-2020 • WASH-ის ინიციატივების გაფართოება საქართველოს ნაკლებად განვითარებული სოფლების ქალებისა და ახალგაზრდებისთვის (CENN) • შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების უფლებების დაცვა (UNDP)
<p><u>მონიტორინგი და შეფასება, ცოდნის მართვა</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • განხორციელებული პროექტებიდან და აქტივობებიდან ცოდნისა და გაკვეთილების მიღება • სამოქალაქო საზოგადოებისა და სათემო ორგანიზაციების შესაძლებლობების გაზრდა. 	<ul style="list-style-type: none"> • განხორციელებული პროექტებიდან და აქტივობებიდან ცოდნის და გაკვეთილების მიღება. • სამოქალაქო საზოგადოებისა და სათემო ორგანიზაციების შესაძლებლობების გაზრდა. • სამხრეთი-სამხრეთის თანამშრომლობა ტექნოლოგიების გაცვლის ხელშეწყობისთვის და საუკეთესო პრაქტიკის გადმოსაღებად. 	<p>გლობალური გარემოს მონიტორინგის გაუმჯობესებისა და მის შესახებ ცოდნის ამაღლების მიზნით ინფორმაციის მართვის ჰარმონიზება საქართველოში</p> <p>UNDP/GEF</p>

<ul style="list-style-type: none"> სამხრეთი-სამხრეთის თანამშრომლობა ტექნოლოგიების გაცვლის ხელშეწყობისთვის და საუკეთესო პრაქტიკის გადმოსაღებად. 		
<p><i>შედეგების მენეჯმენტი, მონიტორინგი და შეფასება (სავალდებულო)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> მონიტორინგისა და შეფასების ახალი სტრატეგიის ადმინისტრირება ქვეყნის პროგრამისა და პროექტების შემუშავებისას, დანერგვის პროცესსა და გადაწყვეტილების მიღებაში ერთობლივად მონაწილეობის მექანიზმების გამოყენება. 	<ul style="list-style-type: none"> მონიტორინგისა და შეფასების ახალი სტრატეგიის ადმინისტრირება ქვეყნის პროგრამისა და პროექტების შემუშავებისას, დანერგვის პროცესსა და გადაწყვეტილების მიღებაში ერთობლივად მონაწილეობის მექანიზმების გამოყენება. 	

4 მე-7 სამუშაო ფაზის პრიორიტეტული ლანდშაფტები და სტრატეგიული ინიციატივები

4.1 გრანტების გაცემა პრიორიტეტულ სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტებში

ა) პრიორიტეტული ლანდშაფტების შერჩევის პროცესი

მცირე გრანტების პროგრამის ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭოს გადაწყვეტილებით, საქართველოში მე-7 სამუშაო ფაზის პრიორიტეტული სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტები, რომელთათვისაც გაიცემა გრანტების უდიდესი ნაწილი, უცვლელი დარჩა და მე-6 ფაზისთვის შერჩეული სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტების იდენტურია. ეს გადაწყვეტილება მიიღეს იმიტომ, რომ არც ეროვნული პრიორიტეტები შეცვლილა დიდწილად ქვეყნის სხვადასხვა რეგიონისთვის და განსაკუთრებით არც ის კრიტერიუმები, რომლებიც გამოყენებული იყო მე-6 ფაზის პრიორიტეტული სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტების შერჩევისას.

სამიზნე სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტები შეირჩა დაინტერესებული მხარეების კონსულტაციის ინტენსიური და ხანგრძლივი პროცესის შედეგად, რომელიც მოიცავდა შეხვედრებსა და დისკუსიებს ა) მცირე გრანტების პროგრამის ეროვნულ სამეთვალყურეო

საბჭოს წევრებთან, ბ) რიოს კონვენციებზე პასუხისმგებელ პირებთან, გ) საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს წარმომადგენლებთან, არასამთავრობო ორგანიზაციებთან და მიმდინარე პროექტებისა და პროგრამების კოორდინატორებთან.

სამიზნე ლანდშაფტების შერჩევის პროცესში გათვალისწინებული იყო შემდეგი კრიტერიუმები:

- ტერიტორიის კონსერვაციული ღირებულება, მოწყვლადობა და არსებული გამოწვევები;
- ეკოსისტემის ფუნქციები და ეკოსისტემური სერვისები; მათზე ადგილობრივი მოსახლეობის დამოკიდებულების ხარისხი;
- ეროვნული პრიორიტეტები;
- თანადაფინანსების შესაძლებლობები.

ბ) მე-7 სამუშაო ფაზის პრიორიტეტული სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტები

სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარესთან და ეროვნულ სამეთვალყურეო საბჭოსთან კონსულტაციების შედეგად, ზემოთ აღნიშნული კრიტერიუმების საფუძველზე გამოვლინდა შემდეგი პრიორიტეტული ლანდშაფტები:

1. მაღალი მთის ზონა (ზღვის დონიდან 1200 მეტრზე მაღლა);
2. შავი ზღვის სანაპირო (ზღვის დონიდან 100 მეტრამდე) და ზღვის აკვატორიის 10- კილომეტრიანი ზოლი;
3. საქართველოს სემიარიდული ზონა.

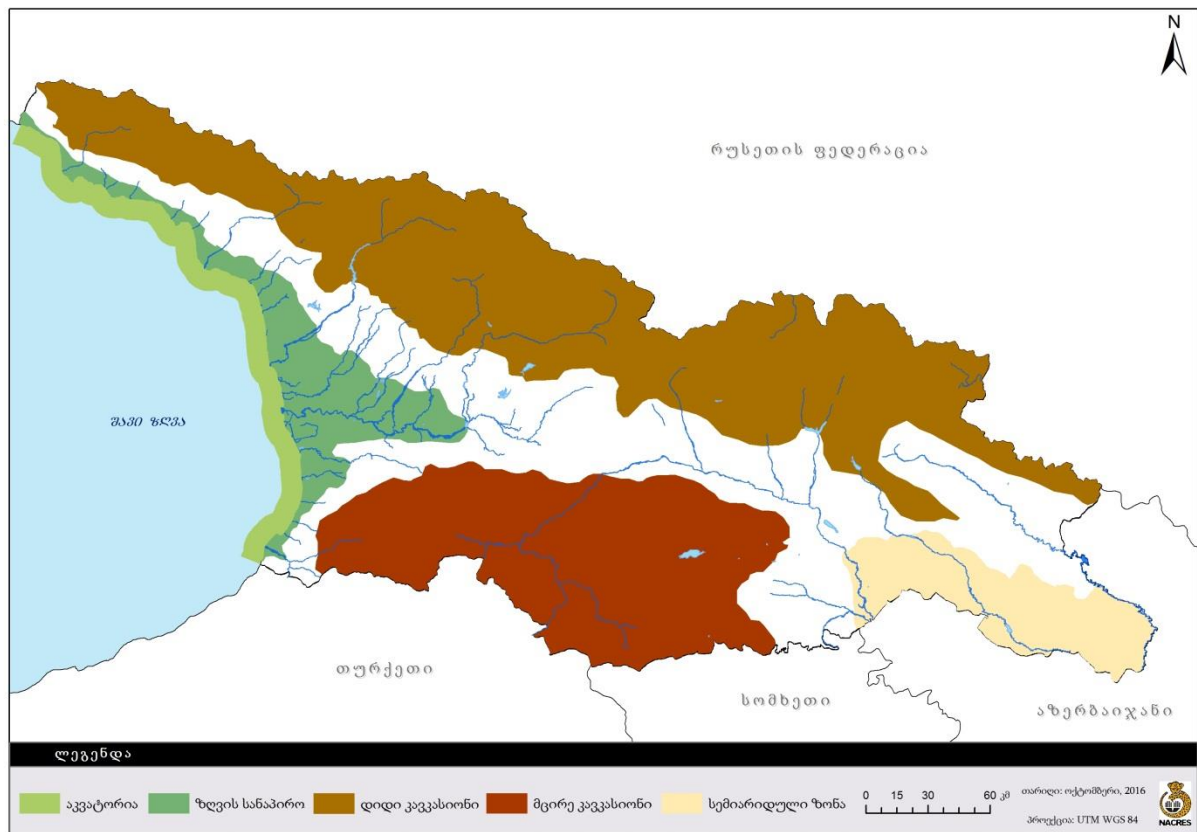
მაღალმთიანი, ზღვისპირა და სემიარიდული ტერიტორიები კლიმატის ცვლილების მიმართ ყველაზე მოწყვლად ზონებად ითვლება საქართველოში. კლიმატის ცვლილებასთან ადაპტაციის მხრივ, პრიორიტეტული სექტორებია სოფლის მეურნეობა, წყლის რესურსები და ბიომრავალფეროვნება.

კრიტერიუმით – ზღვის დონიდან 1200 მეტრზე მაღლა, გამოვლინდა ორი იზოლირებული ლანდშაფტი – დიდი კავკასიონისა და მცირე კავკასიონის მაღალმთიანი ტერიტორიები. ეს არის ერთმანეთისგან გეოფიზიკური, ეკოლოგიური და სოციალურ-კულტურული მახასიათებლებით განსხვავებული ორი ლანდშაფტი. შესაბამისად, საბოლოოდ, სამიზნე ლანდშაფტებმა მოიცვა (იხ. რუკა #1):

1. დიდი კავკასიონის მაღალმთა (ზღვის დონიდან 1200 მეტრზე მაღლა);
2. მცირე კავკასიონის მაღალმთა (ზღვის დონიდან 1200 მეტრზე მაღლა);
3. შავი ზღვის სანაპირო (ზღვის დონიდან 100 მეტრამდე) და ზღვის აკვატორიის 10-კილომეტრიანი ზოლი;

4. საქართველოს სემიარიდული ზონა.

სამიზნე ლანდშაფტების საზღვრების დადგენა მოხდა გეოგრაფიული და ეკოლოგიური გამოყოფების ან, სადაც უფრო მიზანშეწონილი იყო, მუნიციპალიტეტების საზღვრების მიხედვით.

რუკა. 1 პრიორიტეტული სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტები მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 სამუშაო ფაზისთვის

შერჩეული ლანდშაფტების საბაზისო შეფასება განხორციელდა არსებული ლიტერატურის მიმოხილვისა და ექსპერტთა ჯგუფის მიერ შემდეგი სფეროების ანალიზის გზით: გეოგრაფია, სოციალურ-ეკონომიკური საკითხები, ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია, ნარჩენების მართვა, წყლის მართვა, კლიმატის ცვლილება და სხვა. საბაზისო შეფასების საერთო მონახაზისა და ძირითადი საკითხების იდენტიფიცირება და შეთანხმება მოხდა მცირე გრანტების პროგრამის ეროვნულ კოორდინატორთან და მცირე გრანტების პროგრამის ეროვნულ სამეთვალყურეო საბჭოსთან. ლიტერატურის განხილვა მოიცავდა შერჩეული ლანდშაფტების შესახებ მთელი არსებული ინფორმაციის გადახედვასა და თავმოყრას, სამეცნიერო ლიტერატურის, ანგარიშებისა და სხვა შესაბამისი დოკუმენტების ჩათვლით.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, იგივე სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტები იმიტომ შეირჩა, რომ ეროვნული პრიორიტეტები დიდწილად უცვლელი დარჩა და ქვეყნის სხვადასხვა ნაწილში

მნიშვნელოვნად არ შეცვლილა ის კრიტერიუმები, რომლებიც მანამდე, მე-6 ფაზისთვის, სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტების შესარჩევად გამოიყენეს. მცირე გრანტების პროგრამა ამ ტერიტორიაზე ინვესტიციას 2013 წლიდან ახორციელებს. პროგრამის ეროვნულმა სამეთვალყურეო კომიტეტმა განიხილა სხვადასხვა ვარიანტი, კერძოდ, სამიზნე ლანდშაფტების რაოდენობის შემცირება და შეაფასა მისი დადებითი და უარყოფითი მხარეები. საბოლოოდ გადაწყდა, რომ სამიზნე სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტები არ შეცვლილიყო, რადგან: 1) ყველა სამიზნე სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტი მნიშვნელოვანი იყო ბიომრავალფეროვნებისა და სხვა მახასიათებლების გამო; 2) მე-6 ფაზის მიღწევების მიუხედავად, აშკარა იყო, რომ იმავე ტერიტორიებზე საქმიანობის გაგრძელება მეტ კუმულაციურ ეფექტს მოგვცემდა. დამატებით, ადგილობრივ არასამთავრობო ორგანიზაციებს შემდგომი ზრდის კიდევ ერთი შესაძლებლობა მიეცემოდათ, რათა წვლილი შეეტანათ საკუთარი რეგიონების მდგრად განვითარებაში, ლანდშაფტის დონეზე უკეთესი შედეგების მიღწევის თვალსაზრისით.

გ) მე-7 სამუშაო ფაზის სტრატეგიული ინიციატივები სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტებში

ერთსა და იმავე სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტში განსახორციელებელი ინიციატივების თანამოქმედებისთვის საპროექტო წინადადებები განიხილება მოცემული ლანდშაფტის კონტექსტში; პრიორიტეტი ენიჭება მკაფიოდ მრავალმხრივ/ინტეგრირებულ მიდგომებს ან ერთმანეთის შემავსებელ პროექტებს. ასეთი პროექტების დაფინანსების შემდეგ ხელი უნდა შეეწყოს მათი ქმედებების ერთმანეთთან კოორდინაციას და თუ შესაძლებელი იქნება, უნდა იმოქმედონ ერთობლივად, რომ მაქსიმალური გავლენა ჰქონდეთ ლანდშაფტის დონეზე. მე-7 ფაზა ძირითადად ფოკუსირებული იქნება შერჩეულ სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტზე და სათემო ინიციატივებზე, მაგრამ მე-7 ფაზის ბევრი სტრატეგიული ინიციატივა მოითხოვს ფართო მხარდაჭერას ეროვნულ დონეზე. მე-7 სამუშაო ფაზა, რამდენადაც შესაძლებელია, ხელს შეუწყობს და მხარს დაუჭერს ეროვნულ ან რეგიონულ დონეზე განხორციელებულ ნებისმიერ ინიციატივას, რომელიც, თავის მხრივ, მხარს უჭერს ან ავსებს მცირე გრანტების პროგრამის მიერ დაფინანსებულ ადგილობრივ პროექტებს შერჩეულ სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტებში.

საქართველოში მცირე გრანტების მე-7 სამუშაო ფაზის სტრატეგიული ინიციატივები მოიცავს შემდეგ საკითხებს:

1. საფრთხის წინაშე მყოფი ეკოსისტემების და სახეობების თემებზე დაფუძნებული კონსერვაცია
  - დაცული ტერიტორიების მართვის ეფექტურობის გაუმჯობესება თემის მონაწილეობის გაზრდით.

- ადგილობრივი თემის მიერ ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების ხელშეწყობი ბუნებრივი რესურსების გამოყენების პრაქტიკისა და მიდგომების გამოყენება სოფლის მეურნეობაში, მეთევზეობაში, სატყეო მეურნეობაში, ტურიზმსა და ინფრასტრუქტურაში.
  - ადგილობრივი თემის ქმედებების გაძლიერება საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების კონსერვაციის მიმართულებით, ადამიანსა და ველურ ბუნებას შორის არსებული დაპირისპირებების მოგვარების ჩათვლით.
  - მემკვიდრეობით გადმოცემულ რესურსებზე ხელმისაწვდომობის გაზრდა და მათგან სარგებლის მიღება, განსაკუთრებით, ადგილობრივი ტრადიციული ცოდნისა და ტრადიციული უფლებების მხარდასაჭერად.
2. მდგრადი სოფლის მეურნეობა და მეთევზეობა, რაც განაპირობებს სურსათის უსაფრთხოებას:
- ეკოლოგიურად ჯანსაღი საკვების წარმოებისა და ღირებულებათა ჯაჭვის ეფექტურობისა და შედეგიანობის გაზრდა, ბიომეურნეობის, სამართლიანი ვაჭრობისა და სხვ. სერტიფიცირების სქემების ჩათვლით.
  - აგრობიომრავალფეროვნების კონსერვაცია, მათ შორის, მწარმოებლების ქსელების მხარდაჭერის გაფართოება, მცირე მეწარმე ფერმერთა მოძრაობისა და ღირებულებათა ჯაჭვის ჩათვლით.
  - ეკოლოგიური აგროწარმოების მეთოდების პოპულარიზაცია, მათ შორის, დივერსიფიკაცია და მოსახლეობის ყოფის გაუმჯობესება.
  - თემზე დაფუძნებული მდგრადი მეთევზეობა, მათ შორის, ტრადიციული მეთევზეობის პრაქტიკა და ცოდნა.
  - თემზე დაფუძნებული ქმედებები, რათა მომარაგების ჯაჭვიდან აღმოიფხვრას გაუტყეურება და ხელი შეეწყოს დეგრადირებული მიწების აღდგენას.
3. დაბალნახშირბადიანი ენერგიის ხელმისაწვდომობის თანასარგებელი
- განახლებადი და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიების პოპულარიზაცია, რაც მოიტანს სოციალურ-ეკონომიკურ სარგებელს და ადამიანთა ყოფის გაუმჯობესებას, ინოვაციური და მასტიმულირებელი დაფინანსების ჩათვლით.

- არაქსელური ენერგომომარაგების საჭიროების მხარდაჭერა სოფლად და ურბანულ ტერიტორიებზე.

4. მდგრადი ურბანული გადაწყვეტილებების სტიმულირება

- შესაძლებლობების გაზრდა თემზე დაფუძნებული, სოციალურად ინკლუზიური და ინტეგრირებული გადაწყვეტილებების მისაღებად, დაბალი ემისიისა და სტაბილური ურბანული განვითარებისთვის.
- ინოვაციური და სოციალურად ინკლუზიური ურბანული გადაწყვეტილებების/მიდგომების (ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის, ენერგიის, ტრანსპორტის, წყალგამყოფების დაცვის, ეკოსისტემური სერვისებისა და ბიომრავალფეროვნების ჩათვლით) წარმოჩენა.
- საჯარო და კერძო სექტორების თანამშრომლობის ხელშეწყობა მარგინალიზებული ურბანული თემებისთვის (დასახლებებისთვის) დაბალნახშირბადიანი ენერგიის ხელმისაწვდომობისთვის.

ქვემოთ, ცხრილში #3, მე-7 სამუშაო ფაზის პრიორიტეტული სტრატეგიული ინიციატივები მითითებულია თითოეული შერჩეული სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტისთვის

სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტები	ქვეყნის მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 სამუშაო ფაზის პრიორიტეტები
დიდი კავკასიონი (>1200 მ.ზღვის დონიდან)	<ul style="list-style-type: none"> • ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების ხელშეწყობი პრაქტიკისა და მიდგომების, მათ შორის, ლურჯი ეკონომიკის წახალისება სათემო ინიციატივებით (მაგ., სოფლის მეურნეობა, თევზჭერა, სატყეო მეურნეობა, ტურიზმი, ინფრასტრუქტურა და ა.შ.). • დაცვის სათემო ღონისძიებების გაძლიერება საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების დასაცავად. • მოსახლეობის საარსებო პირობების გაუმჯობესება და შემოსავლის წყაროების მრავალფეროვნების გაზრდა. • გაუტყეურების გამომწვევი კომპონენტების ამოღება მომარაგების ჯაჭვიდან და დეგრადირებული ნიადაგების აღდგენის გაფართოება. • განახლებადი და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიების ხელშეწყობა, რომლებიც უზრუნველყოფს სოციალურ-ეკონომიკურ სარგებელს და აუმჯობესებს მოსახლეობის ყოფას. • არაქსელური ენერგიის წყაროების ხელშეწყობა სასოფლო და ურბანულ ტერიტორიებზე. • შესაძლებლობების გაზრდა თემზე დაფუძნებული, სოციალურად ინკლუზიური და ინტეგრირებული გადაწყვეტილებების, დაბალი ემისიისა და სტაბილური ურბანული განვითარებისთვის. • საზოგადოების აზრის გათვალისწინებისა და მონაწილეობის ხელშეწყობა/გაზრდა გლობალურ და ეროვნულ პოლიტიკაში, გლობალური გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების საკითხების სტრატეგიულ დაგეგმვაში. • დაცული ტერიტორიების მართვის ეფექტურობის გაუმჯობესება ადგილობრივი თემების ჩართულობის გაზრდით.
მცირე კავკასიონის მთები (>1,200 მ ზღვის	<ul style="list-style-type: none"> • ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების ხელშეწყობი პრაქტიკისა და მიდგომების, მათ შორის, ლურჯი ეკონომიკის წახალისება სათემო

სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტები	ქვეყნის მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 სამუშაო ფაზის პრიორიტეტები
დონიდან)	<p>ინიციატივებით (მაგ., სოფლის მეურნეობა, თევზჭერა, სატყეო მეურნეობა, ტურიზმი, ინფრასტრუქტურა და ა.შ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • დაცვის სათემო ღონისძიებების გაძლიერება საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების დასაცავად. • მოსახლეობის საარსებო პირობების გაუმჯობესება და შემოსავლის წყაროების მრავალფეროვნების გაზრდა. • დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის ეფექტურობის გაუმჯობესება ადგილობრივი თემების ჩართულობის გაზრდით. • გაუტყეურების გამომწვევი კომპონენტების ამოღება მომარაგების ჯაჭვიდან და დეგრადირებული ნიადაგების აღდგენის გაფართოება. • განახლებადი და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიების ხელშეწყობა, რომლებიც უზრუნველყოფს სოციალურ-ეკონომიკურ სარგებელს და აუმჯობესებს მოსახლეობის ყოფას. • არაქსელური ენერგიის წყაროების ხელშეწყობა სასოფლო და ურბანულ ტერიტორიებზე. • საზოგადოების აზრის გათვალისწინებისა და მონაწილეობის ხელშეწყობა/გაზრდა გლობალურ და ეროვნულ პოლიტიკაში, გლობალური გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების საკითხების სტრატეგიულ დაგეგმვაში.
შავი ზღვის სანაპირო (<100 მ ზღვის დონიდან) და ნაპირიდან 10 კმ საზღვაო ზონა	<ul style="list-style-type: none"> • ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების ხელშეწყობი პრაქტიკისა და მიდგომების, მათ შორის, ლურჯი ეკონომიკის წახალისება სათემო ინიციატივებით (მაგ., სოფლის მეურნეობა, თევზჭერა, სატყეო მეურნეობა, ტურიზმი, ინფრასტრუქტურა და ა.შ.). • დაცვის სათემო ღონისძიებების გაძლიერება საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების დასაცავად. • გაუტყეურების გამომწვევი კომპონენტების ამოღება მომარაგების ჯაჭვიდან და დეგრადირებული ნიადაგების აღდგენის გაფართოება. • განახლებადი და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიების ხელშეწყობა, რომლებიც უზრუნველყოფს სოციალურ-ეკონომიკურ სარგებელს და აუმჯობესებს მოსახლეობის ყოფას. • არაქსელური ენერგიის წყაროების ხელშეწყობა სასოფლო და ურბანულ ტერიტორიებზე. • შესაძლებლობების გაზრდა თემზე დაფუძნებული, სოციალურად ინკლუზიური და ინტეგრირებული გადაწყვეტილებების, დაბალი ემისიისა და სტაბილური ურბანული განვითარებისთვის. • ინოვაციური და სოციალურად ინკლუზიური ურბანული გადაწყვეტილებების/მიდგომების (ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მენეჯმენტის, ენერგიის, ტრანსპორტის, წყალგამყოფების დაცვის, ეკოსისტემური სერვისებისა და ბიომრავალფეროვნების ჩათვლით) წარმოჩენა. • საჯარო/კერძო სექტორების თანამშრომლობის ხელშეწყობა მარგინალიზებული ურბანული თემებისთვის (დასახლებებისთვის) დაბალნახშირბადიანი ენერგიის ხელმისაწვდომობისთვის. • საზოგადოების აზრის გათვალისწინებისა და მონაწილეობის ხელშეწყობა/გაზრდა გლობალურ და ეროვნულ პოლიტიკაში, გლობალური გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების საკითხების სტრატეგიულ დაგეგმვაში.
საქართველოს სემიარიდული ზონა	<ul style="list-style-type: none"> • ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების ხელშეწყობი პრაქტიკისა და მიდგომების, მათ შორის, ლურჯი ეკონომიკის წახალისება სათემო

სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტები	ქვეყნის მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 სამუშაო ფაზის პრიორიტეტები
	<p>ინიციატივებით (მაგ., სოფლის მეურნეობა, თევზჭერა, სატყეო მეურნეობა, ტურიზმი, ინფრასტრუქტურა და ა.შ.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • დაცვის სათემო ღონისძიებების გაძლიერება საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების დასაცავად. • გაუტყეურების გამომწვევი კომპონენტების ამოღება მომარაგების ჯაჭვიდან და დეგრადირებული ნიადაგების აღდგენის გაფართოება. • განახლებადი და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიების ხელშეწყობა, რომლებიც უზრუნველყოფს სოციალურ-ეკონომიკურ სარგებელს და აუმჯობესებს მოსახლეობის ყოფას. • არაქსელური ენერგიის წყაროების ხელშეწყობა სასოფლო და ურბანულ ტერიტორიებზე. • შესაძლებლობების გაზრდა თემზე დაფუძნებული, სოციალურად ინკლუზიური და ინტეგრირებული გადაწყვეტილებების, დაბალი ემისიისა და სტაბილური ურბანული განვითარებისთვის. • ინოვაციური და სოციალურად ინკლუზიური ურბანული გადაწყვეტილებების/მიდგომების (ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მენეჯმენტის, ენერგიის, ტრანსპორტის, წყალგამყოფების დაცვის, ეკოსისტემური სერვისებისა და ბიომრავალფეროვნების ჩათვლით) წარმოჩენა. • საჯარო/კერძო სექტორების თანამშრომლობის ხელშეწყობა მარგინალიზებული ურბანული თემებისთვის (დასახლებებისთვის) დაბალნახშირბადიანი ენერგიის ხელმისაწვდომობისთვის. • საზოგადოების აზრის გათვალისწინებისა და მონაწილეობის ხელშეწყობა/გაზრდა გლობალურ და ეროვნულ პოლიტიკაში, გლობალური გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების საკითხების სტრატეგიულ დაგეგმვაში.

4.2 გრანტების გაცემა პრიორიტეტულ ლანდშაფტებს გარეთ

მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 სამუშაო ფაზა ხელს შეუწყობს ინიციატივებს ინოვაციის, ინკლუზიისა და საერთო დადებითი ეფექტის გაძლიერების მიზნით. კერძოდ, განსაკუთრებული ყურადღება მიექცევა ისეთ სფეროებს, როგორიცაა:

- სამოქალაქო სექტორის-მთავრობის-კერძო სექტორის პოლიტიკისა და დაგეგმვის დიალოგის პლატფორმა
- სოციალური ინკლუზია
- ცოდნის მართვა

მცირე გრანტების პროგრამა გააფართოებს სამოქალაქო სექტორსა და მთავრობას შორის დიალოგის თავის ინოვაციურ პლატფორმებს და უზრუნველყოფს კერძო სექტორის მეტად ჩართულობას ადგილობრივ დონეზე ინვესტიციისა და მდგრადობის განვითარების

პოტენციალის გამოსაყენებლად. ეს პლატფორმები ასევე შექმნის შესაბამისი პოლიტიკისა და პრაქტიკის შეცვლის შესაძლებლობას.

მე-7 სამუშაო ფაზა ხელს შეუწყობს სამოქალაქო საზოგადოების მონაწილეობას მიმდინარე ეროვნულ დიალოგებში და საკანონმდებლო პროცესებში, რათა სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებმაც აქტიური მონაწილეობა მიიღონ ეროვნული გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის მომზადების პროცესსა და ინვესტიციებზე, ინოვაციურ ტექნოლოგიებსა და სხვა თემებზე ორგანიზებულ მაღალი დონის ფორუმებში, რომლებიც შეკრებს დაინტერესებულ მხარეთა ფართო სპექტრს, მათ შორის, მთავრობას, კერძო სექტორსა და სამოქალაქო საზოგადოებას.

მცირე გრანტების პროგრამა საქართველოში ხელს შეუწყობს სამოქალაქო საზოგადოების როლის გაზრდას, შექმნის „ხიდს“, რომელიც დააკავშირებს ადგილობრივ საზოგადოებას პოლიტიკის შემქმნელებთან ეროვნულ თუ ადგილობრივ დონეზე, პოლიტიკისა და პროგრამების შემუშავებაზე ზეგავლენის მოხდენის, საუკეთესო გამოცდილების გაზიარებისა და კომუნიკაციის გაღრმავების მიზნით.

ქალების, ახალგაზრდების და შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების გაძლიერება მოხდება, როგორც კონკრეტულად ამ ჯგუფებზე ორიენტირებული ინიციატივებით/პროექტებით, ისე გარემოსდაცვით და ადამიანთა ყოფის გაუმჯობესებაზე მიმართულ ყველა პროექტში, ზოგადად ინკლუზიური მიდგომების წინა პლანზე წამოწევა.

ცოდნის მართვასთან დაკავშირებით კი განხორციელდება ცოდნის მართვის კონკრეტული აქტივობები, რათა გაძლიერდეს მცირე გრანტების პროგრამის ფარგლებში მიღწეული წარმატების ზრდასა და ცოდნის გავრცელებაზე ორიენტირებული საქმიანობები როგორც პროექტების, ისე ქვეყნის დონეზე.

სამოქალაქო საზოგადოების-მთავრობის-კერძო სექტორის დიალოგის პლატფორმა

მცირე გრანტების პროგრამა წახალისებს, შექმნის და ყოველმხრივ მხარს დაუჭერს სამოქალაქო საზოგადოებასა და მთავრობას შორის სხვადასხვა ფორმის დიალოგის პლატფორმებს, როგორც ლანდშაფტების, ისე ეროვნულ დონეზე. პროგრამის ძალისხმევა მიმართულია ახალი შესაძლებლობების შექმნისა და არსებულის გაძლიერებისკენ საზოგადოებრივ ორგანიზაციებსა და ადგილობრივ მთავრობას შორის ეფექტური დიალოგისთვის თითოეულ პრიორიტეტულ ლანდშაფტში. ეს შეიძლება იყოს ორმხრივი ინიციატივების და აქტივობების, ასევე კონკრეტულ საკითხებზე მრგვალი მაგიდის დისკუსიების მოწყობის მხარდაჭერა. ეროვნულ დონეზე მცირე გრანტების პროგრამა ჩართული იქნება დიალოგის არსებულ პლატფორმებში. იგი ასევე ხელს შეუწყობს დიალოგის პლატფორმებში კერძო სექტორის ჩართულობის გაზრდას. მოხდება საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, მთავრობისა და კერძო სექტორის/ბიზნესის ფორუმის ინიცირება გარემოს დაცვის შესახებ დიალოგისთვის.

მცირე გრანტების პროგრამა კვლავაც აქტიურად იქნება ჩართული ყველა შესაბამის პროცესში, რომელიც ითვალისწინებს გარემოს დაცვის პოლიტიკის შემუშავებას და ადეკვატურად ასახავს ადგილზე იდენტიფიცირებულ ყველა საკითხს (მაგ., ლანდშაფტის დონეზე გამოკვეთილი საკითხები). სამუშაო პროცესი, პირველ რიგში, ითვალისწინებს ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის, ასევე გარემოსდაცვის სამოქმედო გეგმის შემუშავებას. მცირე გრანტების პროგრამა ასევე წახალისებს არასამთავრობო ორგანიზაციებს, რომ საპროექტო წინადადების ჩამოყალიბებისას გაითვალისწინონ საკუთარი შესაძლებლობების გაძლიერების საკითხები და ეროვნულ და ადგილობრივ არასამთავრობო ორგანიზაციებს შორის პარტნიორობის კომპონენტი. ამით გაძლიერდება არასამთავრობო სექტორის გავლენა გარემოსდაცვითი პოლიტიკის შექმნის პროცესებში ადგილობრივ, რეგიონულ თუ ეროვნულ დონეზე.

სოციალური ინკლუზია, მათ შორის, გენდერული თანასწორობა და ქალთა გაძლიერება

მცირე გრანტების პროგრამა აქტიურად უწყობდა ხელს ქალების, ახალგაზრდების და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების სოციალურ ჩართულობას წინა, მე-5 და მე-6 სამუშაო ფაზებშიც. მე-7 ფაზაში პროგრამა კიდევ უფრო გააფართოებს ამ მიმართულებას, რათა მოხდეს მოწყვლადი ჯგუფების, როგორც ძირითადი დაინტერესებული მხარეების, სრულფასოვანი ჩართვა გარემოსდაცვით და მხარდაჭერის პროცესებში. ამ მიზნით, მცირე გრანტების პროგრამის დაფინანსებულ ყველა პროექტში გათვალისწინებული იქნება გენდერული თანასწორობის საკითხები და პროექტების მინიმუმ 40%-ს უხელმძღვანელებენ ქალები; შეიქმნება თანამონაწილეობისა და გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში ქალების ჩართვის ინსტიტუციური მექანიზმები. თითოეული პროექტის ბენეფიციარების, მინიმუმ, 50% იქნებიან ქალები და გოგონები. კერძოდ, მცირე გრანტების პროგრამა ხელს შეუწყობს ქალთა შესაძლებლობების გაზრდას მიწის, ტყეებისა და სხვა ბიოლოგიური რესურსების გამოყენების საკითხებში გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში, ქალთა თანაბარი ჩართულობის უზრუნველყოფას თემის, სოფლის და ქალაქგეგმარების პროცესებში; მოეწყობა ტრენინგები, რათა პოლიტიკის შემუშავების სფეროში დაეხმარონ ქალებს და მონაწილეობა მიიღონ გადაწყვეტილების მიღების ფორუმებში; მათთვის გაჩნდება ყოფაცხოვრების გაუმჯობესებისა და შემოსავლების მიღების ალტერნატიული შესაძლებლობები, ბუნების კონსერვაციის, რეაბილიტაციისა და აღდგენის მიმართულებებით.

მცირე გრანტების პროგრამის დაფინანსებული პროექტებიდან, მინიმუმ, 30-ში ისევ აქტიურად იქნებიან ჩართული ახალგაზრდები; დაინტერესებულ მხარეებს შორის გავრცელდება შესაბამისი მითითებები (სახელმძღვანელოები) და ინფორმაცია შესაბამისი საუკეთესო პრაქტიკის შესახებ, ახალგაზრდების ჩართულობასთან დაკავშირებით. საპროექტო განაცხადი დაფინანსდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ გათვალისწინებული იქნება პროექტის აქტივობებში ახალგაზრდობის პირდაპირი ჩართვა როგორც

ინდივიდუალურ, ისე ორგანიზაციულ დონეზე (ახალგაზრდული ქსელები ან სხვა გაერთიანებები) და ისინი იმუშავენ გლობალურ გარემოსდაცვით საკითხებზე. პროგრამაში შესაძლებლობების განვითარების მხარდაჭერა მოიცავს სამიზნე ჯგუფების უნარების განვითარების ტრენინგებს, მენტორობის პროგრამებს და ა.შ. მოხდება ახალგაზრდული თემატური ფოკუსის ჩამოყალიბება, მაგ., კლიმატის ცვლილება და ურბანული ნარჩენების მართვა.

მცირე გრანტების პროგრამა იქნება საუკეთესო დემონსტრირება იმისა, თუ რა პოტენციალი აქვს გარემოსდაცვით პროექტებს შეზღუდული შესაძლებლობების პირების ჩართულობის უზრუნველსაყოფად და კონკრეტული შედეგების მისაღებად როგორც გარემოს დაცვის, ისე სოციალურ-ეკონომიკურ საკითხებში. შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების ორგანიზაციების ჩართულობა საშუალებას მოგვცემს გავითვალისწინოთ მათი მოსაზრებები საპროექტო წინადადებების შესადგენად შექმნილ მითითებებში.

მცირე გრანტების პროგრამა წახალისებს ისეთ ინტეგრირებულ მიდგომებს, რომლებიც შეძლებისდაგვარად მიმართულია სოციალური ინკლუზიის ყველა სამიზნე ჯგუფზე (ქალები, ახალგაზრდები, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები).

სოციალური ინკლუზიის ასპექტების, განსაკუთრებით, ქალთა უფლებების გაძლიერებისა და გენდერული თანასწორობის საკითხების ასახვა, ასევე ახალგაზრდებისა და ბავშვების ჩართულობა საპროექტო წინადადების შედგენისას ერთ-ერთი მოთხოვნა იქნება. პროექტების შერჩევისას საბჭოს წევრები ყურადღებას გაამახვილებენ სოციალური ჩართულობის კრიტერიუმზე. სოციალური ინკლუზიურობის თვალსაზრისით გამორჩეულ პროექტებს სანიმუშოდ გამოვიყენებთ ახალი ინიციატივებისთვის. დამატებით, პროექტების წარმომდგენ ორგანიზაციებს მივაწვდით სათანადო რჩევა-დარიგებებს როგორც განაცხადის, ისე პროექტის მიმდინარეობის პროცესში იმის შესახებ, თუ როგორ შეიძლება დაუკავშირდეს სოციალური და გენდერული საკითხები მცირე გრანტების პროგრამის სხვა პრიორიტეტებს.

ცოდნის მართვის გეგმა

მე-7 სამუშაო ფაზაში, მცირე გრანტების პროგრამის ფარგლებში მოეწყობა არასამთავრობო ორგანიზაციებს შორის ცოდნისა და გამოცდილების ურთიერთგაცვლის ღონისძიებები და პლატფორმები და წახალისდება არასამთავრობო ორგანიზაციების სოციალური ქსელების ჩამოყალიბება. ამით წვლილს შევიტანთ საუკეთესო გარემოსდაცვითი პრაქტიკის, ცოდნისა და უნარების სისტემატიზებისა და ცენტრალიზაციის გლობალურ პროცესში.

საუკეთესო გამოცდილების გადმოსაღებად და მასშტაბების გასაზრდელად მცირე გრანტების პროგრამა მხარს დაუჭერს ისეთ პროექტებსა და ინიციატივებს, რომლებიც, შესაძლოა, სხვა არასამთავრობო და სათემო ორგანიზაციებმა სხვა რეგიონებშიც დანერგონ. გამოცდილების გადმოღების მასშტაბების გასაზრდელად აუცილებელია საპროექტო წინადადებებში აისახოს ცოდნის მართვის კომპონენტი. წარმატებულ პროექტებს მოეთხოვებათ პროექტის განხორციელებისა და მიღწეული შედეგების ელექტრონულ და

ბეჭდურ ფორმატში დოკუმენტირება. მომავალში, ეს მასალები გავრცელდება ეროვნულ და ადგილობრივ დაინტერესებულ მხარეებს შორის, შემდგომში გამოცდილების გასაზიარებლად.

ასევე განხორციელდება კონკრეტული ღონისძიებები ქვეყნის დონეზე გრანტის მიმღები ორგანიზაციების ქსელების მხარდასაჭერად, ცოდნისა და გამოცდილების გაზიარების ხელშესაწყობად. კერძოდ, მოხდება თემატური ტრენინგების ორგანიზება არასამთავრობო და სათემო ორგანიზაციების ქსელების შექმნა/განვითარების მიზნით და ვიმუშავებთ მთავრობასთან ეროვნული გარემოსდაცვითი პრიორიტეტების მისაღწევად.

განსაკუთრებული აქცენტი გაკეთდება სემინარებსა და სამუშაო შეხვედრებზე მიღებული გამოცდილების ელექტრონული ქსელით გაზიარებაზე, საინფორმაციო მასალების გამოქვეყნებაზე და სხვ. ტრენინგები და სამუშაო შეხვედრები ერთ-ერთი საუკეთესო ხერხია ახალი იდეების დაბადებისთვის, ხედვისა და გამოცდილების გაცვლისთვის. ამიტომ პროექტების განუყოფელი ნაწილი იქნება ტრენინგები და სამუშაო შეხვედრები და მათი შედეგები ხელმისაწვდომი იქნება ფართო საზოგადოებისათვის. დამატებით, შეიქმნება მცირე გრანტების პროგრამის მონაცემთა ბაზა და „საუკეთესო პრაქტიკების“ ამსახველი ფოტოალბომი.

მცირე გრანტების პროგრამის ეროვნული კოორდინატორი პირადად იქნება პასუხისმგებელი გრანტების პროგრამის ცოდნის პროდუქტების მომზადებაზე, რაც წვლილს შეიტანს ცოდნის მართვის გეგმის განხორციელებაში. შეძენილი გამოცდილებისა და ცოდნის სისტემატიზაცია მოხდება პროგრამულ დონეზე ლიფლეტების, ბროშურების, ანგარიშების, დოკუმენტური მასალისა და სხვა სახით. პირველადი ინფორმაციის შეგროვების ერთ-ერთი მთავარი მექანიზმი იქნება პროექტების საკვლევი ტერიტორიების მონახულება, რაც ხელს შეუწყობს ცალკეული პროექტების განხორციელების პროცესში მიღებული გამოცდილებისა და აქტივობების გაცნობას. ეროვნული კოორდინატორი პასუხისმგებელი იქნება ცოდნისა და ინფორმაციის შეგროვებასა და შევსებაზე, როგორც GEF-ის ცოდნის პროდუქტებისა და პოლიტიკის დოკუმენტებისთვის, ისე მცირე გრანტების პროგრამის რეგიონულ და საერთაშორისო შეხვედრებსა და სემინარებზე წარსადგენად.

ცოდნის უკეთესად გავრცელებისა და პოლიტიკის შემუშავების პროცესზე ეფექტური ზეგავლენისთვის მოეწყობა პრესკონფერენციები ან/და სამუშაო შეხვედრები ძირითად დაინტერესებულ მხარეებთან, როგორც ადგილობრივ, ისე რეგიონულ დონეზე. კონფერენციები და სამუშაო შეხვედრები მიემდგვნება ისეთ საკითხებს, როგორიცაა: ადგილობრივ და ეროვნულ დონეზე გაეროს კონვენციების დანერგვის ხელშეწყობა, საქართველოს მცირე გრანტების პროგრამის როლი გლობალური გარემოსდაცვითი სარგებლის მიღწევაში.

მცირე გრანტების პროგრამა მონაწილეობას მიიღებს და აქტიურად ჩაერთვება გაეროს განვითარების პროგრამის საქართველოს ოფისის ენერგიისა და გარემოს პორტფელის აქტივობებში, შესაბამისი პროექტებისა და პროგრამების ღონისძიებებში, რომლებიც შეიცავს ცოდნის გავრცელებისა და გამოცდილების გაზიარების კომპონენტებს.

მცირე გრანტების პროგრამის გუნდი ასევე უზრუნველყოფს, რომ ადგილობრივ თემებთან, რეგიონებთან და მუნიციპალიტეტებთან ჩატარებული ყველა შეხვედრა გამოყენებული იყოს საუკეთესო გამოცდილებისა და მიღებული გაკვეთილების, ასევე მცირე გრანტების პროგრამის პროექტებში მიღწეული შედეგების ფართოდ გასავრცელებლად.

კორონავირუსის პანდემიის შემდგომი პერიოდი

COVID-19-ის უპრეცედენტო პანდემიის გამო მსოფლიო დადგა ჯანდაცვის, ეკონომიკის თუ სოციალურ საკითხებთან დაკავშირებული უდიდესი გამოწვევების წინაშე. ამ მხრივ გამონაკლისს არც საქართველო წარმოადგენს. მცირე გრანტების პროგრამა კვლავ ორიენტირებულია გრძელვადიან გარემოსდაცვით გამოწვევებზე და საზოგადოების მედეგობის გაზრდაზე. მაგრამ ამის პარალელურად მცირე გრანტების პროგრამა თავის წვლილს შეიტანს პანდემიისგან მიყენებული ზიანის ლიკვიდაციაში, საკუთარი სტრატეგიული ინიციატივების სრულიად შესაბამისად.

COVID-19-თან დაკავშირებით მცირე გრანტების პროგრამის წვლილი საქართველოში არის პანდემიით გამოწვეული ზიანის აღმოფხვრა, მოწყვლადობის განმაპირობებელ ძირეულ მიზეზებზე ორიენტირებითა და საზოგადოების მდგრადობის გაძლიერებით, მცირე გრანტების პროგრამის GEF-სა და UNDP-თან შეთანხმებული საპროექტო დოკუმენტის, სტრატეგიისა და მიდგომების შესაბამისად. მცირე გრანტების პროგრამა საქართველოში მხარს დაუჭერს საზოგადოებრივ ინიციატივებს, რომლებიც უკავშირდება ბუნების კონსერვაციას, ბიომრავალფეროვნების და ბუნებრივი რესურსების მდგრად გამოყენებას, რაც ორმხრივად სასარგებლო იქნება როგორც გარემოსდაცვითი, ისე ეკონომიკური თვალსაზრისით. პროგრამა ხელს შეუწყობს სანდო და დაბალი ემისიის ნახშირბადის ენერგიის ხელმისაწვდომობას, ძირითადად, რეგიონებსა და მოწყვლად თემებში, რაც თავის მხრივ დაეხმარება „მწვანე სამუშაო ადგილების“ შექმნას, კომუნიკაციის გაუმჯობესებას, მდგრად აგროკულტურასა და მიწოდების ჯაჭვს. დაგეგმილი ღონისძიებები შეეხება საზოგადოების ისეთ ჯგუფებს, რომლებზეც COVID-19-მა განსაკუთრებით დიდი ზეგავლენა მოახდინა (ასეთებია: ქალები, ახალგაზრდები და შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები). ასევე, მცირე გრანტების პროგრამა მხარს დაუჭერს საზოგადოების და ოჯახების დონეზე სამედიცინო ნარჩენების მართვას, მათ შორის, ნარჩენების შემცირების და ნარჩენების მართვის შესახებ ცნობიერების ამაღლებას; ასევე ინფორმაციის გავრცელებას და ცნობიერების ამაღლებას, რაც მიზნად ისახავს ნარჩენებთან არასათანადო მოპყრობით გამოწვეული ჯანმრთელობისა და გარემოსდაცვითი რისკების შემცირებას.

5 კომუნიკაციის გეგმა

მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 ფაზის კომუნიკაციის სტრატეგია მჭიდროდაა დაკავშირებული მცირე გრანტების პროგრამის ცოდნის მართვის სისტემასთან. მისი მიზნებია: ა) დაინტერესებული მხარეებისა და სათემო ორგანიზაციების ეროვნულ

პროგრამებში ჩართულობის უზრუნველყოფა, ბ) ურთიერთობების განვითარება და გ) გაეროს სააგენტოებთან, სამთავრობო უწყებებთან, დონორ ორგანიზაციებთან, კერძო სექტორთან და მედიასთან თანამშრომლობის ხელშეწყობა.

მცირე გრანტების პროგრამის მიდგომა ითვალისწინებს მჭიდრო ურთიერთობას დაინტერესებული მხარეების ფართო სპექტრთან (არასამთავრობო ორგანიზაციები, CBO-ები, კერძო სექტორი, აკადემიური ორგანიზაციები და დონორები).

სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები არიან მცირე გრანტების პროგრამის არა მარტო ბენეფიციარები, არამედ უშუალო მონაწილეებიც, რადგან მათი წარმომადგენლები არიან პროგრამის ეროვნული საბჭოს წევრები. მცირე გრანტების პროგრამა განაგრძობს არასამთავრობო ორგანიზაციებთან უშუალოდ ჩართულობის პრაქტიკას, საკონსულტაციო შეხვედრების საშუალებით, სადაც დაზუსტდება როგორც პროექტის წინადადებების შემუშავების, ისე პროექტის განხორციელების ნებისმიერი საკითხი. ეს შეხვედრები გამოყენებული იქნება მცირე გრანტების პროგრამის წინა პროექტებიდან მიღებული გამოცდილების განხილვისა და საუკეთესო პრაქტიკის გაზიარებისთვისაც. მეორე მხრივ, სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებს მნიშვნელოვანი როლი ეკისრებათ ცოდნის გაზიარებისა და პოლიტიკის მხარდაჭერის მიმართულებით. მიუხედავად იმისა, რომ გრანტები სამოქალაქო ორგანიზაციებისთვისაა გამიზნული (განსაკუთრებით, სათემო და არასამთავრობო ორგანიზაციებისთვის), დაინტერესებული მხარეების ფართო სპექტრია ჩართული, როგორც აქტიური პარტნიორები პროგრამის მენეჯმენტში და გრანტების განხორციელების დროს, მათ შორის: კვლევითი ინსტიტუტები, ადგილობრივი და მუნიციპალური მთავრობა, საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციები, ადგილობრივი და საერთაშორისო მოხალისეები. ეს ქსელი გამოყენებული იქნება მიღებული გამოცდილებისა და ცოდნის გასაზიარებლად, პარტნიორობის ხელშეწყობისა და ცნობიერების ამაღლების მხარდაჭერისთვის და ასევე გლობალური გარემოსა და მდგრადი განვითარების მიზნით რესურსების მობილიზებისთვის.

მცირე გრანტების პროგრამის დაფინანსებულ პროექტებში მეტი ყურადღება დაეთმობა ინოვაციური და მასშტაბური ინიციატივების წახალისებასა და მხარდაჭერას ადგილობრივ დონეზე. პროგრამა მხარს დაუჭერს ისეთ პროექტებს, რომლებსაც შეეძლებათ შეასრულონ „ინოვაციების ინკუბატორების“ როლი და აქვთ ფართოდ გავრცელების (პრაქტიკის გადაღების) პოტენციალი; მასშტაბის გაზრდისა და საუკეთესო პრაქტიკის გადაღებისთვის პროექტების განხორციელებისას პროგრამა მხარს დაუჭერს ფართო აუდიტორიისთვის განკუთვნილ ვიზუალური მედიის, ვებსაიტებისა და სოციალური მედიის გამოყენებას, ასევე სხვადასხვა ღონისძიებას, ანგარიშებისა და პუბლიკაციების გავრცელებას და სხვა ინოვაციურ იდეებს.

2021 წელს მცირე გრანტების პროგრამა 10 წლის ხდება. ამასთან დაკავშირებით ჩატარდება სხვადასხვა ღონისძიება, მაგ., ე.წ. „ცოდნის ბაზრობები“, სადაც წარმოჩნდება, თუ როგორ ეხმარება პროგრამა საზოგადოებას, რომ საკუთარი ხმა მიაწვდინოს ეროვნულ დონეზე, როგორ აძლიერებს და აუმჯობესებს ადგილობრივი, მოწყვლადი თემების შესაძლებლობებს.

6 რესურსების მობილიზაციისა და პარტნიორობის გეგმა

მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 სამუშაო ფაზისთვის რესურსების მობილიზაციის სტრატეგია მოიცავს სამ დონეს: ლოკალურს (მაგ., მუნიციპალური), რეგიონულს და ეროვნულს. განსხვავებული თანადაფინანსების შესაძლებლობებისა და პოტენციური წყაროების გამო, შეიძლება საჭირო გახდეს განსხვავებული მიდგომების გამოყენება. მე-5 და მე-6 ფაზებში მიღებულ წარმატებულ გამოცდილებაზე დაყრდნობით, ეროვნული კოორდინატორი იმოქმედებს მოქნილი, დროში გაწერილი და ადაპტირებადი გეგმით, რათა მოხდეს არსებული ფონდებისა და დაფინანსების შესაძლებლობების მაქსიმალურად გამოყენება ყველა დონეზე.

6.1 მოძიებული და დაგეგმილი ფულადი სახსრები და არამონეტარული თანადაფინანსება

პროექტის დონეზე, ყველა კანდიდატი და გამარჯვებული ორგანიზაცია როგორც პროექტის დამტკიცებამდე, ისე მისი განხორციელების ეტაპზე, მიიღებს რჩევებს, რათა გაეზარდოს სათანადო ოდენობის თანადაფინანსების მიღების შანსი. წინა ფაზების დროს დაფინანსების მთავარი წყარო იყო ადგილობრივი მუნიციპალიტეტი. ეროვნული კოორდინატორი უზრუნველყოფს, რომ ასევე მაქსიმალურად იყოს ათვისებული თანადაფინანსების რეგიონული და ეროვნული დონის წყაროები; ეროვნული კოორდინატორი შესაძლო დაფინანსების შესახებ ინფორმაციის მიღების შემდეგ შეძლებისდაგვარად დაეხმარება ადგილობრივ აპლიკანტს პოტენციურ დონორებთან დაკავშირებაში. კონსულტაციის პერიოდში გამოიკვეთა რამდენიმე მიმდინარე ფართომასშტაბიანი პროექტი, რომლებსაც აქვთ რეგიონული ფოკუსი და მათი პრიორიტეტული რეგიონები ზოგ შემთხვევაში ემთხვევა მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 სამუშაო ფაზის პრიორიტეტულ ლანდშაფტებს. შემოსული განაცხადების მიხედვით, იდენტიფიცირებული იქნება კონკრეტული, შესაბამისი პროექტები, მოცემულ კანდიდატებს მივაწოდებთ ინფორმაციას და გავუწევთ კონსულტაციებს დამატებითი თანადაფინანსების შესაძლებლობებისა და შემდგომი ნაბიჯების შესახებ. კერძო სექტორიც განიხილება, როგორც დაფინანსების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წყარო, განსაკუთრებით - პროექტების დონეზე. ეროვნული კოორდინატორი ამ კუთხითაც შეძლებისდაგვარად შეუწყობს ხელს პროექტებს. ასევე ეროვნული კოორდინატორი განიხილავს კერძო წყაროებიდან თანადაფინანსების მიღებისა და კონკრეტულ პროექტზე მორგებულ საჯარო და კერძო სექტორებს შორის პარტნიორობის განვითარების შესაძლებლობებს.

6.2 თანადაფინანსების შესაძლებლობები

ქვეყნის დონეზე რესურსების მობილიზაციის სტრატეგია დაეფუძნება ორმხრივ და მრავალმხრივ სააგენტოებთან და საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციებთან (EU/ENPARD, USAID, ADA, SIDA GIZ, WWF, IUCN, CNF) არსებული ურთიერთობების განვითარებასა თუ მათთან პარტნიორობის დაწყებას, ასევე მიმდინარე მსხვილ პროგრამებს (იხილეთ ცხრილი 2), კერძო სექტორს, სამთავრობო პროგრამებსა და, რა თქმა უნდა, UNDP-ის სხვა პროგრამებსა და პროექტებს. წინა ფაზების შედეგების წარდგენისა და მე-7 სამუშაო ფაზისთვის თანადაფინანსების და ხარჯების განაწილების საჭიროებების ხაზგასმის მიზნით, ზემოთ აღნიშნულ ორგანიზაციებთან გაიმართება ორმხრივი და ჯგუფური შეხვედრები. დონორთა საკოორდინაციო შეხვედრაზე წარდგენილი იქნება მცირე გრანტების პროგრამის დაფინანსების შესაძლებლობები და დაფინანსების ახალი წყაროების მოძიების შედეგები, რათა გამოიკვეთოს UNDP-ის როლი გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნების მიღწევის პროცესში. ENPARD-ისა და მცირე გრანტების პროგრამის ერთობლივი ინიციატივები შეიტანს წვლილს მდგრადი სოფლის მეურნეობისა და სურსათის უსაფრთხოების სფეროში; GEF-ის დაფინანსებამ შეიძლება მნიშვნელოვანი როლი შეასრულოს ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისა და დაცული ტერიტორიების მართვის გაუმჯობესების მიმართულებით WWF-ისა და CNF-ის მხარდაჭერით მიმდინარე ინიციატივებშიც.

მცირე გრანტების პროგრამის საბჭო, რომელიც მოიცავს სამთავრობო, აკადემიური, საერთაშორისო და არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენლებს, ასევე განიხილება დამატებითი სახსრების მოძიების მძლავრ ინსტრუმენტად, როგორც პროექტების, ისე ქვეყნის დონეზე.

დამატებით, წინა გამოცდილების საფუძველზე, მცირე გრანტების პროგრამამ კვლავაც შეიძლება შეასრულოს საგრანტო პროგრამების განმახორციელებლის ფუნქცია.

7 გრანტების გაცემა, სხვა საქმიანობები და პარტნიორობის შესაძლებლობები

საბჭოს წევრების საშუალებით მცირე გრანტების პროგრამას მჭიდრო კავშირი აქვს ადგილობრივ მთავრობასა და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან. ეს კავშირი ეხმარება ადგილობრივ მოსახლეობასა და სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებს, რომ დაფინანსების შესაძლებლობების შესახებ ინფორმაციის აქტიური გაზიარებით ხელი მიუწვდებოდეთ სხვა დონორებსა და დაფინანსების სხვა წყაროებზე ან/და პოტენციურ პარტნიორებთან ერთად იმოქმედონ. მაგალითად, ეროვნული კოორდინატორი მონაწილეობას იღებდა და მომავალშიც მიიღებს სხვა საგრანტო კონკურსების განაცხადების შეფასებაში (მაგ., BP-ის ეკოგრანტების პროგრამა და EPF-ის ჰაერის დაბინძურების კამპანიის კონკურსი), რაც სარგებლის მომტანია როგორც მცირე გრანტების პროგრამისთვის, ისე სხვა საგრანტო პროგრამებისთვის, რადგან იძლევა ცოდნის გაზიარებისა და თანამოქმედების, ასევე დუბლირების თავიდან აცილებისა და გარემოსდაცვის სფეროში დამატებითი პოტენციალის განვითარების შესაძლებლობას.

მაშინაც კი, როცა ფინანსური რესურსები პირდაპირ არ შედის მცირე გრანტების პროგრამაში, ეს აქტივობა მაინც შეიძლება მიჩნეული იყოს რესურსების მობილიზაციის ნაწილად, რადგან დამატებითი რესურსები მიემართება მცირე გრანტების პროგრამის დაინტერესებული მხარეებისკენ. შესაბამისად, მცირე გრანტების პროგრამა-პლუსის (Grantmakers Plus) ინიციატივები შექმნის საუკეთესო გარემოს მცირე გრანტების პროგრამის სტრატეგიული ინიციატივების გაფართოებისთვის ეროვნულ და, თუ მიზანშეწონილია, რეგიონულ და გლობალურ დონეზეც.

8 რისკების მართვის გეგმა

ცხრილი 4. მე-7 სამუშაო ფაზაში გამოვლენილი რისკების აღწერა

იდენტიფიცირებული რისკის აღწერა	რისკის დონე (დაბალი, საშუალო, მაღალი)	რისკის ალბათობა (დაბალი, საშუალო, მაღალი)	რისკების შესამცირებლად გათვალისწინებული ღონისძიებები
ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციების შესაძლებლობების ნაკლებობა, ადგილობრივი და ლანდშაფტური კონტექსტიდან გამომდინარე პროექტების დაგეგმვისა და განხორციელების კუთხით.	საშუალო	საშუალო	ჩატარდება ვრცელი განმარტებითი და სახელმძღვანელო სამუშაოები თითოეულ შერჩეულ ლანდშაფტში; აქტიურად წახალისდება არასამთავრობო ორგანიზაციებს შორის პარტნიორობა, უფრო მეტი შედეგის მისაღწევად ლანდშაფტების დონეზე; საჭიროების შემთხვევაში, განიხილება მოკლევადიანი მიზნობრივი გრანტების გაცემის შესაძლებლობები ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციების შესაძლებლობების გასაზრდელად.
პოტენციური პოლიტიკური არასტაბილურობა ან ესკალაცია ოკუპირებული ტერიტორიების მახლობლად.	მაღალი	დაბალი	შესაბამის განმცხადებელს მოეთხოვება ალტერნატიული სცენარ(ებ)ის შემუშავება, რომელსაც იგი აამოქმედებს ამგვარი სიტუაციის განვითარების შემთხვევაში.
პროფესიიდან გამომდინარე ჯანმრთელობასთან და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკები	საშუალოდან მაღალი	საშუალო	პროექტებისთვის, რომლებიც მოიცავს მაღალი რისკის შემცველ საქმიანობას (მაგალითად: საველე სამუშაოები მაღალ მთებში, საშიშ ქიმიკატებთან და ა.შ.) განაცხადი უნდა შეიცავდეს უსაფრთხოების ზომების დეტალურ აღწერას და რისკების შემცირების/მართვის გეგმებს.
ექსტრემალური, მეტეოროლოგიური პირობები და სტიქიური მოვლენები	საშუალოდან მაღალი	საშუალო	პროექტებში იდენტიფიცირებული იქნება ისეთი კომპონენტები, რომლებზეც მიქმედებს ექსტრემალური, მეტეოროლოგიური პირობები და სტიქიური მოვლენები და წარმოდგენილი იქნება შესაბამისი შემარბილებელი

			დონისძიების ან პრევენციული ზომების სამუშაო გეგმა.
თანადაფინანსების ნაკლებობა და პროექტების სუსტი მდგრადობა	დაბლიდან საშუალო	დაბალი	ჩატარდება შეხვედრები/სემინარები/პრესკონფერენციები მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 სამუშაო ფაზის პოპულარიზაციისა და დამატებითი რესურსების მობილიზებისთვის სხვადასხვა დონეზე.
არაპროპორციული ინტერესი და განაცხადების არათანაბარი განაწილება სხვადასხვა სტრატეგიულ ინიციატივებს შორის.	საშუალოდან მაღალი	მაღალი	ადგილზე ჩატარდება ვრცელი წამახალისებელი და განმარტებითი სამუშაოები იმისთვის, რომ შეთავაზებები მოიცავდეს თემატური სფეროების მთელ სპექტრს.
დაბალი ინტერესი დაუცველი სოციალური ჯგუფების მხრიდან.	საშუალო	საშუალო	დაგეგმილი დონისძიებების გარდა, ეროვნული უფლებადამცველი ჯგუფები (მაგალითად, ქალთა და ახალგაზრდული ორგანიზაციების წარმომადგენლები) მოწვეული იქნებიან მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 სამუშაო ფაზაში ჩასართავად და მისი პოპულარიზაციისთვის.
კოვიდ 19-ის პანდემია	დაბალიდან მაღალი	მაღალი	განმცხადებელს მოეთხოვება ალტერნატიული სცენარ(ებ)ის შემუშავება კოვიდ 19-ის სიტუაციის გართულების შემთხვევაში პროექტის განხორციელებისთვის.

ამ რისკების ინტენსიური მონიტორინგი და განხილვა მოხდება ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიის ყოველწლიური მიმოხილვისა და წლიური მონიტორინგის ანგარიშების მომზადების დროს. კონკრეტული რისკების იდენტიფიცირებული დონე და ალბათობა, შესაძლოა, გადაიხედოს; როგორც რისკებს, ისე მათ შემამსუბუქებელ დონისძიებებს განიხილავს ეროვნული საბჭო და, შესაბამისად, იდენტიფიცირებული რისკების სიაში, შესაძლოა, შევიდეს გარკვეული კორექტივები.

9 მონიტორინგისა და შეფასების გეგმა

9.1 მონიტორინგის მიდგომები პროექტებისა და ქვეყნის დონეზე

სავალდებულო მოთხოვნის სახით, ყველა საპროექტო განაცხადში უნდა იყოს მონიტორინგისა და შეფასების დეტალური გეგმა და შესაბამისი ინდიკატორები. ასევე აუცილებელი მოთხოვნაა ძირითადი დაინტერესებული მხარეების ჩართვა პროექტის მომზადებაში, მონიტორინგში, რაც ხელს შეუწყობს მონაწილეობით მონიტორინგსა და შეფასებას; დაეხმარება თემს, რომ მან პროექტი საკუთარ ინიციატივად აღიქვას. დამატებით, გრანტის მიმღები ვალდებულია წარმოადგინოს სისტემატური შუალედური

ანგარიშები და საბოლოო ანგარიში. სწორედ ამ ანგარიშების საფუძველზე მოხდება საგრანტო თანხების გადარიცხვა.

ეროვნული კოორდინატორი შეიმუშავებს მონიტორინგისა და შეფასების გეგმას, რათა ზედამხედველობა გაუწიოს პროექტების დანერგვას. ეს გეგმა კოორდინირებული იქნება გრანტის მიმღები ორგანიზაციების სამუშაო გეგმებთან. მონიტორინგის მიზნით, ეროვნული კოორდინატორი მოინახულებს პროექტების განხორციელების ადგილებს. ამ ვიზიტების სიხშირე დამოკიდებული იქნება სპეციფიკურ საჭიროებებზე. თუმცა, თითოეული პროექტის განხორციელების დროს, სულ მცირე, ორი ვიზიტი მაინც ჩატარდება. საჭიროების მიხედვით, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებიც მიიღებენ მონაწილეობას პროექტების მონიტორინგსა და ადგილზე ვიზიტებში. ამგვარი ვიზიტების შემდეგ ეროვნული კოორდინატორი და, შეძლებისდაგვარად, საბჭოს წევრები მოამზადებენ ანგარიშს, რომელიც ასახავს პროექტის მონიტორინგისთვის თავდაპირველად შემუშავებული ინდიკატორების მოდიფიკაციის საჭიროებებს და ამ ინდიკატორებიდან გადახვევის შესახებ ინფორმაციას.

საჭიროების შემთხვევაში, მონიტორინგისა ან/და შეფასების პროცესში ჩაერთვებიან დამოუკიდებელი ექსპერტებიც. მათი რჩევები და ეროვნულ კოორდინატორთან და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებთან რეგულარული კონსულტაციები დაეხმარება გრანტის მიმღებ ორგანიზაციებს ადაპტაციური და შედეგებზე ორიენტირებული მენეჯმენტის გაძლიერებაში. საჭიროების მიხედვით, ორგანიზებული იქნება შესაძლებლობების გაძლიერების, მონიტორინგისა და შეფასების ტრენინგებიც სათემო მონიტორინგისა და ადაპტაციური მართვის გასაძლიერებლად.

ეროვნული კოორდინატორი განაგრძობს პროექტების მონაცემთა ბაზის შევსებას მაგალითებითა და მიღებული გამოცდილებით. ქვემოთ მოცემულ ცხრილში წარმოდგენილია პროექტების დონეზე მონიტორინგისა და შეფასების აქტივობები, პასუხისმგებელი მხარეები და ვადები.

ცხრილი 5. მონიტორინგისა და შეფასების გეგმა პროექტების დონეზე

მცირე გრანტების პროგრამის ინდივიდუალური პროექტის დონე		
მონიტორინგი და შეფასება	პასუხისმგებელი მხარეები	ვადები
საბაზისო მონაცემების შეგროვება	გრანტის მიმღები, ეროვნული კოორდინატორი	პროექტის კონცეფციის დაგეგმვისა და წარდგენის ეტაპზე
პროექტის მონაწილეობითი მონიტორინგი	გრანტის მიმღები	პროექტის განხორციელების მთელი პერიოდის განმავლობაში
ორი ან სამი მიმდინარე და ფინანსური ანგარიში (თანხის გადარიცხვის გრაფიკის მიხედვით)	გრანტის მიმღები, ეროვნული კოორდინატორი	თანხის გადარიცხვის ყოველი მოთხოვნის წინ

პროექტის სამუშაო გეგმა	გრანტის მიმღები, ეროვნული კოორდინატორი	პროექტის განხორციელების მთელი პერიოდის განმავლობაში
განაცხადის განხორციელების ადგილზე ვიზიტი (საჭიროებისა და ხარჯთსარგებლიანობის მიხედვით ¹)	ეროვნული კოორდინატორი	პროექტის დამტკიცების წინ, საჭიროების შესაბამისად
პროექტის განხორციელების ადგილზე ვიზიტი მონიტორინგის მიზნით (საჭიროებისა და მიზანშეწონილობის მიხედვით)	ეროვნული კოორდინატორი	საშუალოდ, წელიწადში ერთხელ
პროექტის განხორციელების ადგილზე ვიზიტი პროექტის შეფასების მიზნით (საჭიროებისა და ხარჯთსარგებლიანობის მიხედვით)	ეროვნული კოორდინატორი	პროექტის დასრულებისას ან საჭიროებისამებრ
პროექტის საბოლოო ანგარიში	გრანტის მიმღები	პროექტის დასრულების შემდეგ
პროექტის შეფასების ანგარიში (საჭიროებისა და ხარჯთსარგებლიანობის მიხედვით)	ეროვნული კოორდინატორი, ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭო, გარე ექსპერტი	პროექტის დასრულების შემდეგ
პროექტის აღწერის მომზადება პროექტების გლობალურ მონაცემთა ბაზაში შესატანად.	ეროვნული კოორდინატორი	პროექტის დაწყებისას და მიმდინარეობისას

ეროვნული კოორდინატორი UNOPS-ს წარუდგენს ხარჯების შესახებ კვარტალურ ანგარიშებს და ყოველწლიურ ანგარიშებს პროექტებისა და პროგრამის ტექნიკური და არსობრივი პროგრესის შესახებ (შესრულებისა და მიმოხილვის შეფასება). ეროვნული კოორდინატორი ყოველთვიურად განაახლებს მცირე გრანტების პროგრამის მონაცემთა ბაზის შემდეგ საკითხებს: პროექტების შერჩევის პროცესი, ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ ჩატარებული შეხვედრები, პროექტების მონიტორინგისა და შეფასების აქტივობები, ადგილებზე ვიზიტის ჩათვლით, ურთიერთობა პროექტების დაინტერესებულ მხარეებთან, რესურსების მობილიზაციის აქტივობები, საზოგადოების ინფორმირება და სხვ.

ზოგადად, ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგია გახდება პროგრამის ანგარიშებისა და შეფასების საფუძველი. ეს იქნება დოკუმენტი, რომელსაც გადახედავს და განაახლებს ეროვნული კოორდინატორი და ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭო, გლობალური პროგრამის მართვის ცენტრალურ ჯგუფთან (CPMT) შეთანხმებით. ეროვნულ კოორდინატორს მიენიჭება წამყვანი როლი პროგრამის გადახედვის ანგარიშის

¹ ხარჯთსარგებლიანობის უზრუნველსაყოფად, პროექტების დონეზე მონიტორინგისა და შეფასების საქმიანობები დაიგეგმება პროექტის მასშტაბისა და სირთულის, პოტენციური და არსებული რისკების და უსაფრთხოების პარამეტრებისა და სხვა შესაბამისი საკითხების გათვალისწინებით.

მომზადებაში, თუმცა ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭო აქტიურად იქნება ჩართული ქვეყანაში პროგრამის შესრულების შეფასებაში.

ქვემოთ მოცემული ცხრილი ასახავს მონიტორინგისა და შეფასების გეგმას, პასუხისმგებელ მხარეებს და ვადებს პროგრამის დონეზე.

ცხრილი 6. მონიტორინგისა და შეფასების გეგმა პროგრამის დონეზე

მონიტორინგი და შეფასება	მიზანი	პასუხისმგებელი მხარეები	ბიუჯეტის წყაროები	ვადები
ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიის შემუშავება	სამუშაო ჩარჩო (ინსტრუმენტი) სათემო პროექტების იდენტიფიკაციისთვის	ეროვნული კოორდინატორი, ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭო, ეროვნული დაინტერესებული მხარეები, გრანტის მიმღები	მცირე გრანტების პროგრამის დაგეგმვისას კონსულტანტების ჩასართავი გრანტი შეიძლება გამოყენებული იყოს ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიის მე-7 სამუშაო ფაზის განახლებისთვის.	მე-7 სამუშაო ფაზის დაწყებისას
ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭოს შეხვედრები მიმდინარე პროექტების შედეგებისა და ანალიზის განხილვისათვის; ასევე მოიცავს ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიის ყოველწლიურ მიმოხილვას.	პროექტების, მიღწევების ეფექტურობის შეფასება; სწავლა და ადაპტაციური მენეჯმენტი	ეროვნული კოორდინატორი, ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭო, UNDP-ის საქართველოს ოფისი. საბოლოო შედეგები გაზიარებული და გაანალიზებულია CPMT-ის კოლეგებთან.	პერსონალის სამუშაო დრო; ადმინისტრაციული ბიუჯეტი	მინიმუმ, ყოველწლიური მიმოხილვა ² , რაც უზრუნველყოფს, რომ მე-7 სამუშაო ფაზა მიჰყვებოდეს სტრატეგიას, ხოლო ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიაში შესული ცვლილებები არის დასაბუთებული და დროული, საჭიროების შესაბამისად ³ .

² მიზანშეწონილია, რომ წლიური მიმოხილვა ჩატარდეს Annual Monitoring Report (AMR)-ის პარალელურად, რაც ორივე პროცესისთვის სასარგებლო იქნება (შემოთავაზებული ვადა მაისი-ივლისი).

³ ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგია ცოცხალი დოკუმენტია და შესაძლებელია საჭირო გახდეს მისი პერიოდული განახლება მაქსიმალური ეფექტის უზრუნველსაყოფად. ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიის განახლების პროცესი ამ სტრატეგიის ყოველწლიური მიმოხილვის ნაწილი უნდა იყოს.

მონიტორინგი და შეფასება	მიზანი	პასუხისმგებელი მხარეები	ბიუჯეტის წყაროები	ვადები
ყოველწლიური მონიტორინგის ანგარიშების კვლევა ⁴	CPMT-ის და GEF-ის მიმართ ეფექტური ანგარიშგება. განიხილება, როგორც დონორებისთვის შედეგების აღრიცხვისა და ანალიზის წარდგენის მთავარი ინსტრუმენტი.	ეროვნული კოორდინატორი, ეროვნულ სამეთვალყურეო საბჭოსთან მჭიდრო თანამშრომლობით. CPMT შეიმუშავებს ტექნიკურ სახელმძღვანელოს და იბარებს ქვეყნის მიერ მომზადებულ საბოლოო ანგარიშს შემდგომი ქმედებებისთვის.	პერსონალის სამუშაო დრო	წელიწადში ერთხელ ივნისი-ივლისის პერიოდში.
ქვეყნის პორტფოლიოს მიმოხილვა	მეთოდოლოგიური შედეგების გამოვლენა კონკრეტულ დროს, რათა აღირიცხოს ცვლილება ეფექტის დონეზე. დაინტერესებული მხარეების მიმართ ანგარიშგების, სწავლისა და მცირე გრანტების პროგრამის სტრატეგიული განვითარებისა და განხორციელების მხარდაჭერა.	ეროვნული კოორდინატორი, ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭო	მცირე გრანტების პროგრამა, რომელიც გამოიყენებს დაგეგმვის გრანტს კონსულტანტების დასაქირავებლად, წინა ოპერაციული ციკლების გავლენის შესაფასებლად, რაც მე-7 სამუშაო ფაზასა და სტრატეგიაში აისახება როგორც შემუშავების, ისე დანერგვის ფაზაში. გლობალური ტექნიკური მონიტორინგი და შეფასება.	ერთხელ, სამუშაო ფაზის განმავლობაში.

⁴ სავალდებულოა ქვეყნის მხრიდან ყოველწლიური მონიტორინგის პროცესის მიმართ დროული და ხარისხიანი ანგარიშგება. ამ გზით CPMT გაერთიანებულ ანგარიშს წარუდგენს GEF-ს, UNDP-ს და სხვა დაინტერესებულ მხარეებს.

მონიტორინგი და შეფასება	მიზანი	პასუხისმგებელი მხარეები	ბიუჯეტის წყაროები	ვადები
მცირე გრანტების პროგრამის მონაცემთა ბაზა	მცირე გრანტების პროგრამის მონაცემთა ბაზაში ყველა პროექტისა და ქვეყნის პროგრამის შედეგების შესახებ ინფორმაციის შეტანა.	ეროვნული კოორდინატორი	პერსონალის სამუშაო დრო	სამუშაო ფაზის განხორციელების დროს. მონაცემების ხარისხიანი შეგროვების უზრუნველყოფა წლიური მონიტორინგის ციკლის დაწყებამდე (ყოველი წლის მაისი-ივნისი)
აუდიტი	უზრუნველყოს პროექტის დანერგვის/მენეჯმენტის სტანდარტებსა და ნორმებთან შესაბამისობა.	UNOPS/გარე კონტრაქტორი. ეროვნული კოორდინატორი, რომელიც უზრუნველყოფს საჭირო მხარდაჭერას.	ადმინისტრაციული ბიუჯეტი	ყოველწლიურად, რისკების შეფასების მიხედვით შერჩეული ქვეყნებისთვის.

დამატებით, ცხრილი 6 გამოყენებული იქნება მონიტორინგისა და შეფასებისთვის, რადგან ის აღწერს მცირე გრანტების პროგრამის ლოგიკურ ჩარჩოს, როგორც პროგრამულ, ისე პროექტების დონეზე და ამგვარად ქმნის ბაზას მონიტორინგისა და შეფასებისთვის. მასში მოცემულია მოსალოდნელი შედეგები პროგრამულ დონეზე, შესაბამის ინდიკატორებთან და შემოწმების საშუალებებთან ერთად, შერჩეული ლანდშაფტების ფარგლებში. ის ასევე განსაზღვრავს დაგეგმილი პროექტების სავარაუდო რაოდენობას და მათი საქმიანობის ფარგლებს.

9.2 მცირე გრანტების პროგრამის შედეგების ჩარჩო

ცხრილი 7: მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 სამუშაო ფაზის სტრატეგიის შედეგების ჩარჩო

<p>შესაბამისობა მდგრადი განვითარების მიზნებთან (SDGs): მცირე გრანტების პროგრამა ხელს შეუწყობს მდგრადი განვითარების შემდეგი მიზნების მიღწევას: მე-15 მიზანი - ტყეების მდგრადი მართვა, გაუდაბნოების წინააღმდეგ ბრძოლა, მიწის დეგრადაციის შეჩერება და აღდგენა, ბიომრავალფეროვნების კარგვის შეჩერება; მე-13 მიზანი - გადაუდებელი ზომების მიღება კლიმატის ცვლილებასთან და მის შედეგებთან საბრძოლველად და მე-11 მიზანი - გავხადოთ ქალაქები ინკლუზიური, უსაფრთხო, გამძლე და მდგრადი.</p>		
<p>თანამოქმედება გაეროს განვითარების პროგრამის ქვეყნის საპროგრამო დოკუმენტთან (CPD): ქვეყნის პროგრამის დოკუმენტი სინქრონიზებულია „UNDP საქართველოს“ ქვეყნის განვითარების პროგრამასთან (CPD), კერძოდ, შედეგთან 4.1: 2020 წლისთვის ფორმულირებული პოლიტიკა და ინსტიტუციური და სამართლებრივი სისტემები აძლიერებს გარემოსდაცვით მმართველობას, მათ შორის კატასტროფების რისკების შემცირების, კლიმატის ცვლილების, ეკოსისტემური სერვისების, ქიმიკატებისა და ენერგოეფექტურობის მიმართულებით და შედეგთან 4.2: 2020 წლისთვის გაძლიერებულია გარემოსდაცვითი ცოდნისა და ინფორმაციის სისტემები, მათ შორის, საერთაშორისო ხელშეკრულებებში რეგულარული ანგარიშგების შესაძლებლობები.</p>		
<p>მცირე გრანტების პროგრამის მე-7 სამუშაო ფაზის მიზანი: ინოვაციური, ინკლუზიური და შედეგზე ორიენტირებული ინიციატივების ხელშეწყობა და მხარდაჭერა და ადგილობრივ დონეზე დაინტერესებულ მხარეებთან პარტნიორობით გლობალური გარემოსდაცვითი პრობლემების გადაჭრაზე მუშაობა პრიორიტეტულ სახმელეთო და საზღვაო ლანდშაფტებში.</p>		
1 მე-7 სამუშაო ფაზის სტრატეგიული ინიციატივები	2 ინდიკატორები და მიზნები	3 გადამოწმების საშუალებები
<p>სტრატეგიული ინიციატივა 1: საფრთხის წინაშე მყოფი ეკოსისტემების და სახეობების თემებზე დაფუძნებული კონსერვაცია</p> <p>ძირითადი ამოცანები:</p> <ul style="list-style-type: none"> დაცული ტერიტორიების მართვის ეფექტურობის გაზრდა ადგილობრივი მოსახლეობის გაზრდილი თანამონაწილეობით. ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების ხელშეწყობი პრაქტიკისა და მიდგომების, მათ შორის, ლურჯი ეკონომიკის წახალისება სათემო ინიციატივებით (მაგ.: სოფლის მეურნეობა, თევზჭერა, სატყეო მეურნეობა, ტურიზმი, ინფრასტრუქტურა და ა.შ.). 	<ul style="list-style-type: none"> სახმელეთო ლანდშაფტის 50 000 ჰა ფართობზე გაუმჯობესდა მართვა ბიომრავალფეროვნების სასიკეთოდ (GEF-ის ძირითადი ინდიკატორი 4.1). მცირე გრანტების პროგრამის პროექტებმა დადებითად იმოქმედეს, სულ მცირე, 3 დაცულ ტერიტორიაზე. გაუმჯობესებულია, საფრთხის წინაშე მყოფი, სულ მცირე, 2 სახეობის ადგილობრივი კონსერვაციული სტატუსი. 	<ul style="list-style-type: none"> მცირე გრანტების პროგრამის ანგარიშგება ინდივიდუალური პროექტის შესახებ (რაც შევა შუალედურ და საბოლოო „პროგრესანგარიშებში“). საბაზისო მდგომარეობასთან შედარების პარამეტრები (საჭიროების შემთხვევაში, კონცეპტუალური მოდელების და პარტნიორთა მიერ მოწოდებული მონაცემების გამოყენებით). წლიური მონიტორინგის

1 მე-7 სამუშაო ფაზის სტრატეგიული ინიციატივები	2 ინდიკატორები და მიზნები	3 გადამოწმების საშუალებები
<ul style="list-style-type: none"> დაცვის სათემო ღონისძიებების გაძლიერება საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების დასაცავად. 	<ul style="list-style-type: none"> მცირე გრანტების პროგრამამ განახორციელა/მხარი დაუჭირა, სულ მცირე, 2 ინიციატივას, რომლებიც გულისხმობს ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების ხელშეწყობი იმ პრაქტიკისა და მიდგომების დანერგვას, რომელსაც მართავს თემი. 	<p>ანგარიში (AMR), მცირე გრანტების პროგრამის გლობალური მონაცემთა ბაზა.</p> <ul style="list-style-type: none"> ქვეყნის მცირე გრანტების პროგრამის შეფასება. <p>მცირე გრანტების პროგრამის სანიმუშო მაგალითები და ადგილზე ვიზიტების მონიტორინგი.</p>
<p>სტრატეგიული ინიციატივა 2:</p> <p>მდგრადი სოფლის მეურნეობა და მეთევზეობა და სურსათის უსაფრთხოება</p> <ul style="list-style-type: none"> სურსათის წარმოებისა და ღირებულებათა ჯაჭვის ეფექტურობის გაზრდა, მათ შორის, მოწყვლად ეკოსისტემებში (მთები, მცირე კუნძულოვანი განვითარებადი სახელმწიფოები და სხვ.). მოსახლეობის საარსებო პირობების გაუმჯობესება და შემოსავლის წყაროების მრავალფეროვნების გაზრდა. გაუტყეურების გამომწვევი კომპონენტების ამოღება მომარაგების ჯაჭვიდან და დეგრადირებული ნიადაგების აღდგენის გაფართოება. 	<ul style="list-style-type: none"> 1000 ჰექტარი სახმელეთო ლანდშაფტი (მიწა და ტყე) მოქცეულია მდგრადი მართვის სამეურნეო სისტემებში (GEF-ის ძირითადი ინდიკატორი 4.3) დეგრადირებული სასოფლო-სამეურნეო მიწის 1500 ჰექტარზე ხელი შეეწყო აღდგენას ან გაუმჯობესდა მდგომარეობა (GEF-ის ძირითადი ინდიკატორი 3.1) მცირე გრანტების პროგრამის მხარდაჭერით, სულ მცირე, 2 პარტნიორობა სურსათის წარმოების მდგრადი პრაქტიკის (დივერსიფიკაცია და მდგრადი ინტენსიფიკაცია) და მომარაგების ჯაჭვის მართვის (განსაკუთრებით, მცირე და საშუალო ბიზნესის) დასანერგად/ხელშესაწყობად. სულ მცირე, 100 ოჯახია ჩართული ან სარგებელს იღებს მდგრადი სოფლის მეურნეობის, მეთევზეობის და სურსათის უვნებლობის პრაქტიკით. 	<ul style="list-style-type: none"> მცირე გრანტების პროგრამის ანგარიშგება ინდივიდუალური პროექტის შესახებ (რაც შევა შუალედურ და საბოლოო „პროგრესანგარიშებში“). საბაზისო მდგომარეობასთან შედარების პარამეტრები (საჭიროების შემთხვევაში, კონცეპტუალური მოდელების და პარტნიორობა მიერ მოწოდებული მონაცემების გამოყენებით). წლიური მონიტორინგის ანგარიში (AMR), მცირე გრანტების პროგრამის გლობალური მონაცემთა ბაზა ქვეყნის მცირე გრანტების პროგრამის შეფასება.

1 მე-7 სამუშაო ფაზის სტრატეგიული ინიციატივები	2 ინდიკატორები და მიზნები	3 გადამოწმების საშუალებები
		<ul style="list-style-type: none"> მცირე გრანტების პროგრამის სანიმუშო მაგალითები და ადგილზე ვიზიტების მონიტორინგი.
<p>სტრატეგიული ინიციატივა 3: დაბალნახშირბადიანი ენერგიის წყაროების ხელმისაწვდომობის თანასარგებელი</p> <ul style="list-style-type: none"> პარიზის შეთანხმების და NDC-ის დოკუმენტის განხორციელების ხელშეწყობა. განახლებადი და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიების ხელშეწყობა, რომლებიც უზრუნველყოფს სოციალურ-ეკონომიკურ სარგებელს და აუმჯობესებს მოსახლეობის ყოფას. არაქსელური ენერგიის წყაროების ხელშეწყობა სასოფლო და ურბანულ ტერიტორიებზე. 	<ul style="list-style-type: none"> დამონტაჟებულია, სულ მცირე, 10 კვტ სიმძლავრის განახლებადი ენერგიის ადგილობრივი ტექნოლოგიების გამოყენებით (მაგ., ბიომასა, მიკროჰიდროელექტროსადგური, მზის და ა.შ.). მცირე გრანტების პროგრამის მხარდაჭერით, სულ მცირე, 3 ტიპის თემზე ორიენტირებული, ადგილობრივ სიტუაციასთან ადაპტირებული ენერგორესურსების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის წარმატებული ინიციატივა, რომელიც ავლენს რეპლიკაციის ან მასშტაბის ზრდის პოტენციალს. სულ მცირე, 3 თემში დანერგილია ენერგორესურსების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის მინიმუმ 6 წარმატებული მოდელი, რომელიც ადგილობრივ სიტუაციაზეა მორგებული და ავლენს გამრავლების ან მასშტაბის ზრდის პოტენციალს. 	<ul style="list-style-type: none"> მცირე გრანტების პროგრამის ანგარიშგება ინდივიდუალური პროექტის შესახებ (რაც შევა შუალედურ და საბოლოო „პროგრესანგარიშებში“). წლიური მონიტორინგის ანგარიში (AMR), მცირე გრანტების პროგრამის გლობალური მონაცემთა ბაზა. ქვეყნის მცირე გრანტების პროგრამის შეფასება.

1 მე-7 სამუშაო ფაზის სტრატეგიული ინიციატივები	2 ინდიკატორები და მიზნები	3 გადამოწმების საშუალებები
	<ul style="list-style-type: none"> 50 ოჯახი იღებს ენერგორსურსებზე წვდომის თანასარგებელს, რომელიც აღრიცხულია და მონეტარულადაა შეფასებული. 	
<p>სტრატეგიული ინიციატივა 4: მდგრადი ურბანული გადაწყვეტილებების სტიმულირება</p> <ul style="list-style-type: none"> დაბალი ემისიისა და სტაბილური ურბანული განვითარებისათვის თემზე დაფუძნებული, სოციალურად ინკლუზიური და ინტეგრირებული გადაწყვეტილებების მიღების შესაძლებლობების გაზრდა. ინოვაციური და სოციალურად ინკლუზიური ურბანული გადაწყვეტილებების/მიდგომების (ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მენეჯმენტის, ენერგიის, ტრანსპორტის, წყალგამყოფების დაცვის, ეკოსისტემური სერვისებისა და ბიომრავალფეროვნების ჩათვლით) წარმოჩენა. საჯარო/კერძო სექტორების თანამშრომლობის ხელშეწყობა მარგინალიზებული ურბანული თემებისთვის (დასახლებებისთვის) დაბალნახშირბადიანი ენერგიის ხელმისაწვდომობისთვის. 	<ul style="list-style-type: none"> გამოყენებულია სულ მცირე 2 თემზე დამყარებული ურბანული გადაწყვეტილება/მიდგომა (მათ შორის, სახიფათო ქიმიური ნივთიერებებისა და ნარჩენების მართვა, ენერგეტიკა, ტრანსპორტი, წყალგამყოფის (აუზის) დაცვა, ეკოსისტემის სერვისები და ბიომრავალფეროვნება). სულ მცირე 2-მა თემმა გაიუმჯობესა შესაძლებლობები, რომ ხელი შეუწყოს საზოგადოებაზე ორიენტირებული, ინტეგრირებული გადაწყვეტილებების მიღებას დაბალი ემისიებისა და სტაბილური ურბანული განვითარებისათვის. მცირე გრანტების პროგრამის მხარდაჭერით საჯარო და კერძო სექტორების, სულ მცირე, 2 პარტნიორობა მარგინალიზებული ურბანული თემებისათვის დაბალნახშირბადიანი ენერგიის გამოსაყენებლად. 	<ul style="list-style-type: none"> მცირე გრანტების პროგრამის ანგარიშგება ინდივიდუალური პროექტის შესახებ (რაც შევა შუალედურ და საბოლოო „პროგრეს-ანგარიშებში“); წლიური მონიტორინგის ანგარიში (AMR), მცირე გრანტების პროგრამის გლობალური მონაცემთა ბაზა; ქვეყნის მცირე გრანტების პროგრამის შეფასება.

1 მე-7 სამუშაო ფაზის სტრატეგიული ინიციატივები	2 ინდიკატორები და მიზნები	3 გადამოწმების საშუალებები
<p><u>სტრატეგიული ინიციატივა 5:</u></p> <p>სამოქალაქო საზოგადოებრივი ორგანიზაციების-მთავრობის-კერძო სექტორის პოლიტიკისა და დაგეგმვის დიალოგის პლატფორმა</p> <ul style="list-style-type: none"> საზოგადოების აზრის გათვალისწინების ხელშეწყობა და მონაწილეობის გაზრდა გლობალურ და ეროვნულ პოლიტიკაში, გლობალური გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების საკითხების სტრატეგიულ დაგეგმვაში. 	<ul style="list-style-type: none"> დიალოგის პლატფორმებში სათანადო და ეფექტური მონაწილეობა მიიღო და მხარდაჭერით ისარგებლა სოციალური ინკლუზიის ჯგუფების (ქალები, ახალგაზრდები, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები, ფერმერები, სხვა მარგინალიზებული ჯგუფები), სულ მცირე, 3-მა წარმომადგენელმა; მოხდა, სულ მცირე, 5 სათემო და არასამთავრობო ორგანიზაციის ტექნიკური შესაძლებლობების გამდიერება გარემოსდაცვითი მმართველობისა და მულტილატერალური გარემოსდაცვითი ხელშეკრულებების დანერგვის მიმართულებით. 	<ul style="list-style-type: none"> მცირე გრანტების პროგრამის ანგარიშგება ინდივიდუალური პროექტის შესახებ (რაც შევა შუალედურ და საბოლოო „პროგრესანგარიშებში“); წლიური მონიტორინგის ანგარიში (AMR), მცირე გრანტების პროგრამის გლობალური მონაცემთა ბაზა; ქვეყნის მცირე გრანტების პროგრამის შეფასება.
<p><u>სტრატეგიული ინიციატივა 6:</u></p> <p>სოციალური ინკლუზიის გაძლიერება</p> <p><i>ძირითადი ამოცანები:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> სამიზნე ინიციატივების ხელშეწყობა სოციალური ინკლუზიის უზრუნველყოფა ყველა პროექტში (მაგ., ქალები/გოგონები, ადგილობრივი მოსახლეობა, 	<ul style="list-style-type: none"> გვყავს, სულ მცირე, 500 უშუალო ბენეფიციარი (გენდერული ბალანსის დაცვით), როგორც GEF- ის ინვესტიციის თანასარგებელი (GEF-ის ძირითადი მიზანი 11); მცირე გრანტების პროგრამის, სულ მცირე, 10 პროექტი განხორციელდა ქალთა ხელმძღვანელობით და/ან 	<ul style="list-style-type: none"> მცირე გრანტების პროგრამის ანგარიშგება ინდივიდუალური პროექტის შესახებ (რაც შევა შუალედური და საბოლოო „პროგრეს- ანგარიშებში“); წლიური მონიტორინგის ანგარიში (AMR), მცირე გრანტების პროგრამის გლობალური მონაცემთა ბაზა.

1 მე-7 სამუშაო ფაზის სტრატეგიული ინიციატივები	2 ინდიკატორები და მიზნები	3 გადამოწმების საშუალებები
<p>ახალგაზრდები და შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები)</p>	<p>მოიცავდა თანამონაწილეობის კონკრეტულ მექანიზმებს ქალთა ჩართულობის გასაზრდელად.</p> <ul style="list-style-type: none"> • მცირე გრანტების პროგრამის, სულ მცირე, 3 პროექტი აჩვენებს ახალგაზრდობის ჩართულობის მოდელებს. • მცირე გრანტების პროგრამის, სულ მცირე, 2 პროექტი აჩვენებს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა ჩართვის მოდელებს. 	<ul style="list-style-type: none"> • ქვეყნის მცირე გრანტების პროგრამის შეფასება.
<p>სტრატეგიული ინიციატივა 7: მონიტორინგი და შეფასება, ცოდნის მართვა</p> <p><i>ძირითადი ამოცანები:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ცოდნისა და გაკვეთილების მიღება განხორციელებული პროექტებისა და აქტივობებიდან. • სამოქალაქო საზოგადოებისა და სათემო ორგანიზაციების შესაძლებლობების გაზრდა. • სამხრეთი-სამხრეთის თანამშრომლობა ტექნოლოგიების მიმოცვლის წახალისებისა და საუკეთესო პრაქტიკის გადმოღებისთვის. 	<ul style="list-style-type: none"> • მცირე გრანტების პროგრამის, სულ მცირე, 2 პროექტი იყენებს თანამონაწილეობით მექანიზმებზე დაფუძნებულ შედეგების მართვის მოდელებს პროექტის შემუშავების, განხორციელების და გადაწყვეტილების მიღების პროცესებში. • ხდება მცირე გრანტების პროგრამის მონაცემთა ბაზის ყოველთვიური განახლება მონაცემთა ეფექტური შეგროვების, მართვისა და ანალიზის მიზნით, რაც ეხმარება ზოგადად პროგრამის შესრულებასა და ცოდნის დაგროვებას. 	<ul style="list-style-type: none"> • მცირე გრანტების პროგრამის ანგარიშგება ინდივიდუალური პროექტის შესახებ (რაც შევა შუალედური და საბოლოო „პროგრეს-ანგარიშებში“). • წლიური მონიტორინგის ანგარიში (AMR), მცირე გრანტების პროგრამის გლობალური მონაცემთა ბაზა. • ქვეყნის მცირე გრანტების პროგრამის შეფასება.

